

Samen Vooruit

Lessen over scheiding

‘Als ouders écht naar kinderen luisteren, kunnen ze niet van mening verschillen’

**3 uitgangspunten
voor een
toekomstgerichte
blik na scheiding**

**Het Leernetwerk Kind en
Complexe Ouderrelaties
leert ons lief en luisteren**

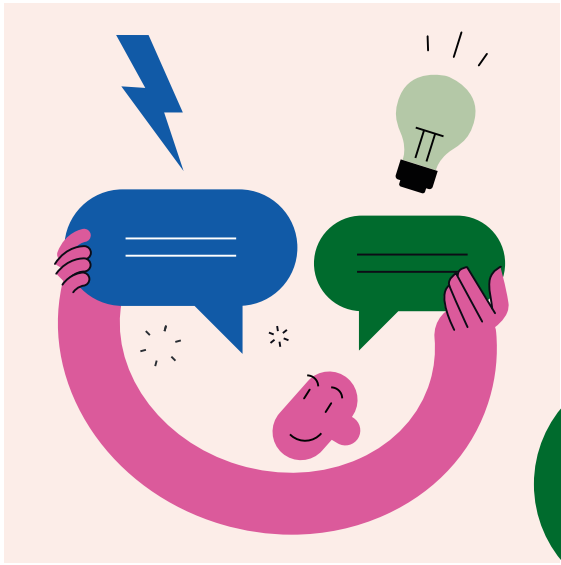
INHOUD

Voorwoord	4
De 3 trekkers van het leernetwerk	8
Zo zit dat: inbedding leernetwerk	18
3 uitgangspunten voor de toekomst	20
Arne: 'Begrijp beter wat kinderen nodig hebben'	28
De kracht van taal	33
Tijdspad	37
Maaïke: Zien of kijken	40
Miniverslag: Den Haag	41
Blik vanuit gemeenten: Suel en Nikki	42
Triage als sleutel	52
Doelen van het leernetwerk	55
Nieuws, weetjes & feitjes	56
Over het leernetwerk	61
Miniverslag: Gouda	62
Deelnemers van het leernetwerk	66
Van wie komt die quote?	78
Bedankt!	79

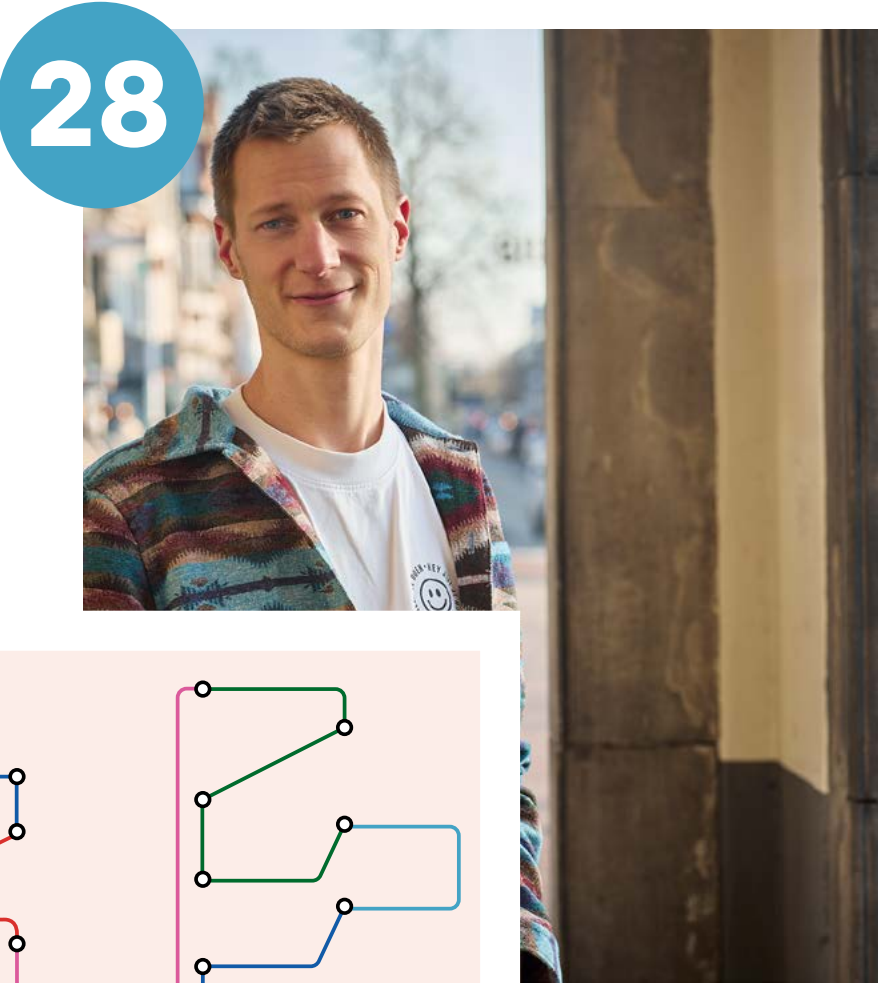

42

INHOUDSOPGAVE

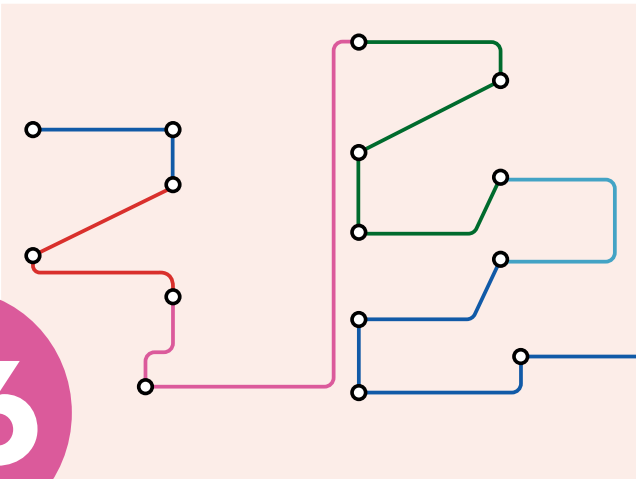
33

28

8

36

VOOR- WOORD

Van transitiechaos naar verbinding

Aan het einde van mijn middelbare schooltijd zijn mijn ouders gescheiden. Als beginnend student richtte ik mijn leven als jongvolwassene in en was ik aan het loskomen van mijn ouders. Tegelijkertijd wilde ik tijdens deze overgang naar een 'nieuw normaal' nauw met ze verbonden zijn. Ik vroeg me tijdens alle veranderingen af: Hoe geef ik ruimte aan mijn gevoelens en die van mijn ouders en broers? Hoe verhoud ik me tot de nieuwe situatie, inclusief nieuw stiefstelsysteem, dat kort daarna ontstond?

Transitiechaos op allerlei niveaus

Nu zie ik een parallel met de transitie die op organisatie- en beleidsniveau plaatsvindt in de regio van het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties. Ook wij als samenwerkende partners kregen te maken met transitiechaos. Precies zoals gezinnen die met scheiding te maken krijgen.

Wil je het anders doen, dan helpt het om met elkaar te praten. Een dieper begrip van elkaars context krijg je door verbindingen tussen ervaringsdeskundigen, beleidsmakers,

onderzoekers en praktijkprofessionals. Je gaat elkaars werkelijkheid doorvoelen.

Alle deelnemers van een leernetwerk vinden hetzelfde belangrijk, maar de kijk en belangen zijn anders. Zo kan zorgvuldig kennis willen opdoen (onderzoekersblik), schuren met degenen die nu passende ondersteuning nodig hebben (ouders, jongeren en praktijkprofessionals) of botsen met regelgeving en verantwoordelijkheden (beleidsmakers). Door al in een vroeg stadium samen te werken, sluiten vernieuwingen die je samen ontwikkelt beter aan op ieders werkelijkheid.

Van ambitie naar beweging

Indertijd als kwartiermaker – om te ontdekken hoe een leernetwerk een goed vervolg was op het Scheiden zonder Schade RegioLab – hoorde ik ambities waaraan we nu vier jaar verder werkelijk inhoud hebben kunnen geven. Zoals de wens om te werken vanuit een gemeenschappelijke visie en taal, en om scheiding te normaliseren als transitie. Mooi bovendien dat die ambities zijn omarmd door het hele netwerk.

In onze regio is een beweging ontstaan van anders kijken naar scheiding. Niet alleen door ons leernetwerk natuurlijk, want tegelijkertijd liep het overheidsprogramma Een Goed Begin en verschillende organisaties en gemeenten hebben zich ervoor ingezet. Iedereen droeg bij: de regio's Haaglanden, Midden-Holland en Holland Rijnland waren sponsors voor het leernetwerk; de betrokken organisaties investeerden met mensen en middelen.

Inspiratie door verbinding

Graag willen we verder, want er zijn nog vragen genoeg: over triage, preventie, veiligheid, kennisdelen. Met dit magazine delen we wat we hebben geleerd en ontwikkeld. We hopen andere regio's te

inspireren om de koppen bij elkaar te steken en te zoeken naar oplossingen voor een gezamenlijke ambitie. Want alleen in verbinding met elkaar kom je verder. Als ouders van kinderen, maar ook als regionale partners.

Mariska Klein Velderman is projectleider van het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties en van dit magazine. Tevens is zij trekker van het leernetwerk samen met Wendy van Vliet en Sascha van der Burg.

COLOFON

Dit magazine is gemaakt op initiatief van het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties, een van de regionale leernetwerken binnen de Werkplaats SAMEN. Het verschijnt in maart 2026 ter ere van ruim drie jaar samen leren, onderzoeken en ontwikkelen. Meer weten over het Leernetwerk? Neem contact op met mariska.kleinvelderman@tno.nl

Wil je artikelen delen? Leuk! Wel graag met een duidelijke bronvermelding en verwijzing naar het magazine Samen vooruit, lessen over scheiding van het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties en <https://tinyurl.com/leernetwerkkindscheiding>.

Coördinatie: Mariska Klein Velderman

Redactieraad: Wendy van Vliet, Sascha van der Burg

Teksten: Merel van Dorp, Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties

Vormgeving: Delta3

Beeld: Fem Schook, Femke van den Heuvel en Shutterstock

**‘Zonder
loslaten blijf
je zitten waar
je eigenlijk
niet wilt
zijn.’**

HOE HET LEERNETWERK ONS LEF EN LUISTEREN LEERT

Als trekkers van het leernetwerk zagen zij het wederzijds begrip tussen deelnemers groeien, nieuwe taal en anders denken over scheiding ontstaan, net als lef om het anders te doen.

En het gedeelde enthousiasme voor duurzaam ouderschap na scheiding? Dat blijft, zien Mariska Klein Velderman, Wendy van Vliet en Sascha van der Burg.

Welke nieuwe kennis hebben jullie opgedaan over complexe scheidingen?

Mariska: ‘Bij de start van het leernetwerk spraken deelnemers nog vooral vanuit hun eigen taak en vakgebied. Iedereen keek met zijn eigen bril naar gezinnen. Gaandeweg leerden we elkaars werkveld beter begrijpen en ons verplaatsen in elkaars context.’

Wendy: ‘We maken scherper onderscheid tussen zorgen over veiligheid van kinderen of problemen die voortkomen uit de scheiding zelf.’

Mariska: ‘Daarover hadden we interessante gesprekken in het leernetwerk. Is de scheiding met name een transitieprobleem en hebben ouders daardoor moeite om vorm te geven aan het ouderschap? Dan is zwaardere jeugdhulp niet nodig. Wat niet betekent dat je achterover kunt leunen! Zorg dan voor preventieve informatie en lichtere ondersteuning.’

Wendy: ‘Het vraagt verder dat professionals vaker uit de reddersrol stappen en ouders aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid.’

Waarom is ondersteuning nodig wanneer een scheiding ‘goed’ verloopt?

Mariska: ‘Van de vijf scheidingen verlopen er vier redelijk goed. Toch ervaren ook deze gezinnen verlies. En gedeeld ouderschap vraagt nieuwe vaardigheden. Als leernetwerk zoeken we het spanningsveld op tussen preventieve ondersteuning “aan de voorkant” en specialistische hulp “aan de achterkant”.’

Hoe bouwden jullie voort op wat al eerder was ontwikkeld?

Wendy: ‘Binnen het overheidsprogramma *Scheiden zonder Schade* liepen pilots in RegioLabs, waaronder in Den Haag. Die vormden de basis voor het programma *Een goed begin* (2022–2025), waarin kansrijke elementen zijn doorontwikkeld. Een belangrijk onderdeel was een nieuwe scheidingsaanpak, gericht op het uit de strijd houden van ouders en het versterken van gedeeld ouderschap. Familiemediator Mandy Lubach, psycholoog Marleen Heijsteeg en systeemtherapeut Heleen van der Wel werkten dit denkkader uit en de eerste twee beschreven het in hun boek *Duurzaam Samenwerken na Scheiding*.’

‘VERTROUWEN EN VERBINDEN BLEEK OOK TE KUNNEN ALS DE VEILIGHEID IN HET GEDING IS’

Mariska: ‘Vanuit TNO onderzochten we in de regio hoe je dit kader methodisch kunt inzetten. Dat is uitgegroeid tot *Duurzaam Ouderschap na Scheiding (DOnS)*, uitgevoerd door gezinsvertegenwoordigers.’

Wat laten de onderzoeken en pilots zien?

Wendy: In een tweejarig onderzoek volgde Mariska met collega’s vanuit TNO 100 casussen waarin gezinsvertegenwoordigers vanuit de werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding aan de slag gingen met ouders.’

Mariska: ‘De gezinsvertegenwoordigers zagen verbeteringen in de communicatie en dynamiek tussen ouders, in het vertrouwen tussen ouders, ouder-kindcontact en duurzame afspraken. Die opbrengsten sluiten aan bij hulpvragen van ouders en de doelen van de werkwijze.’

Wendy: ‘Op die kennis borduurden wij voort binnen het leernetwerk. Wat betekent dit voor professionals? Wie is verantwoordelijk als het om veilig opgroeien gaat?’

Kun je vanuit verbinden en vertrouwen denken met veiligheid als vraagstuk?

Mariska: ‘In het leernetwerk hebben we daar uitgebreide dialogen over. Met name in het begin hadden we het erover welke rode vlaggen er zijn als je verbinding centraal stelt bij scheiding. Toch blijken kernprincipes uit het denkkader breed toepasbaar, zoals aan ouders

vragen naar hun visie over waarden die zij belangrijk vinden in de opvoeding. Dat komt doordat het denkkader gericht is op de toekomst. Dat perspectief hebben we als leernetwerk geagendeerd en gestimuleerd.’

Welke kijk of werkwijze is nog meer veranderd?

Wendy: ‘Het denkkader zit inmiddels in ons DNA. Bij trajecten van onze gezinsvertegenwoordigers, bij de intakegesprekken voor de kindtrainingen en op andere plekken vragen we altijd: “Als jullie kind dadelijk 25 jaar is, welke waarden heeft het dan meegerekregen?” Ouders leren nadenken over wat zij belangrijk vinden voor de toekomst.’

Sascha: ‘Ons team bij het Kenniscentrum Kind en Scheiding kijkt meer naar wat er goed gaat en waar al verbinding is. Die insteek vanuit de positieve psychologie is vanzelfsprekend geworden.’

Wendy: ‘Dat leven we voor aan ouders. Als professionals spreken we verwachtingen uit, toetsen die bij elkaar en werken vanuit verbinding en vertrouwen.’

Tegen welke hindernissen liepen jullie aan bij de start van het leernetwerk?

Wendy: ‘Wij wilden door als leernetwerk nadat het RegioLab Den Haag stopte. De juridisch georiënteerde professionals sloten vrij snel niet meer aan, waarschijnlijk vanwege de tijdsinvestering van een leernetwerk. Achteraf hadden we meer mogen doen om ze betrokken te houden.

Ook preventieve partners zoals de jeugdgezondheidszorg (JGZ) waren minder vertegenwoordigd. Misschien omdat scheiden voor deze partners één van de onderwerpen is waarmee

‘OUDERS LEREN
NADENKEN OVER
HOE HUN KIND
LATER TERUGKIJKT
OP DE SCHEIDING’

WENDY

'ALS JE TIJD NEEMT OM NAAR ELKAAR TE LUISTEREN, GA JE ELKAAR BETER BEGRIJPEN'

MARISKA

ze te maken krijgen en geen hoofdtak, zoals voor de andere deelnemers?’

Sascha: ‘Daardoor spraken we sneller over zwaardere casuïstiek.’

Mariska: ‘Daarnaast hadden we misschien te hoge ambities: gebruikelijk is namelijk een compacte kerngroep, maar onze trouwe kerngroep bestond al uit vijftien mensen...’

Elkaar leren begrijpen vergt tijd. Hoe blijf je tegelijk productief?

Wendy: ‘Voor mijn idee gebeurde er soms te weinig concreets.’

Mariska: ‘Dat herken ik. En toch plant je onder tussen heel veel zaadjes. Door het delen van nieuwe kennis en bezigheden van telkens een andere betrokken organisatie op de agenda te zetten, krijg je meer gevoel bij wat er wordt gedaan.’

Komen alle deelnemers evenredig aan bod?

Mariska: ‘Je moet inderdaad opletten of iedereen voldoende wordt gehoord.’

Sascha: ‘Anders sneeuwen bijvoorbeeld de ervaringsdeskundigen onder.’

Mariska: ‘Of gemeenten.’

Wendy: ‘En als trekkers worstelden Sascha en ik af en toe met onze rol: bijvoorbeeld wanneer we eigenlijk vanuit het Kenniscentrum Kind en Scheiding vragen of kennis wilden inbrengen, maar tegelijk het proces moesten begeleiden.’

Wat was bijzonder in de samenwerking?

Wendy: ‘Dat de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) gelijk het denkkader van verbinden en vertrouwen omarmde – zelfs ambassadeurs werden.’

Sascha: ‘Verrassend, omdat juist zij vaak de laatste deur zijn als het niet goed gaat.’

Wendy: ‘Hun taak is immers veiligheid bewaken. Toch staan ze nu nadrukkelijker naast het gezin en kijken naar hun draagkracht en -last.’

Wat zie je in de praktijk veranderen?

Mariska: ‘De Gecertificeerde Instellingen (GI’s), RvdK, Veilig Thuis (VT Haaglanden), Gemeente Den Haag en Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden hebben een afwegingskader opgesteld voor ondertoezichtstelling (OTS) bij complexe scheidingsproblematiek. Het doel is om alleen te verzoeken om een OTS als uiterste maatregel bij actuele, concrete zorgen over de veiligheid van het kind. En wanneer er geen mogelijkheden meer zijn in het vrijwillige kader die effectief kunnen zijn. Bij vooral scheiding-gerelateerde problemen past de benadering van verbinden en vertrouwen meer dan controle en beheersing, vinden ook deze partners.’

Wendy: ‘We staan klaar om iedereen te trainen in de methode Duurzaam Ouderschap na Scheiding. Blijvende aandacht is nodig, want je valt ongewild snel terug in oud denken.’

Mariska: ‘Deskundigheidsbevordering en intervisie blijven belangrijk, voor iedereen.’

Wat leren de ervaringen jullie over cultuurverandering?

Mariska: ‘Als je tijd neemt om naar elkaar te luisteren, ga je elkaar beter begrijpen.’

Wendy: ‘Het duurt een tijdje voordat een andere aanvliegroute overal is doorgedrongen. Een voorbeeld. Spreek je niet over ouderverstoting maar over contactverlies, dan helpt dat al om anders met een situatie om te gaan.’

Mariska: ‘Daarom hebben we aandacht besteed aan taalgebruik.’

'ILLUSTRATIES RIEPEN POSITIEVERE ASSOCIATIES OVER SCHEIDEN OP DAN WOORDEN'

Wanneer leidde ander taalgebruik tot een andere aanpak?

Wendy: 'Tijdens de workshop illustraties versus woorden. Het geschreven woord "samengesteld gezin" riep associaties op als: ingewikkeld, lastig, gedoe. Het beeld riep veel positievere reacties als liefdevol en gezelligheid op.'

Mariska: 'Deze beelden helpen om meer open te kijken, zonder negatieve associaties.'

Hoe hielpen verschillende perspectieven bij anders kijken naar scheiding?

Mariska: 'Bij complexe scheiding denken professionals aan minder harmonieus verlopen de scheidingen, aan mogelijke onveiligheid en meerdere problemen tegelijk. Maar een ervaringsdeskundige vroeg retorisch: "Een scheiding is toch altijd complex? Mijn ouders hadden niet de hele tijd strijd en toch voelde de scheiding voor mij als een ingewikkelde uitdaging."''

Sascha: 'Sommige ouders voelen zich echt verstoten en vinden de term contactverlies in plaats van ouderverstoting niet passend. Daarin moet je hen serieus nemen.'

Mariska: 'Soms werkt een beschrijving van de situatie of de emoties beter dan de keuze voor een specifiek woord.'

Welke termen blijven schuren?

Wendy: 'Vechtscheiding.'

Mariska: 'Hoe laten we dat uit de media en beleid verdwijnen?'

Voor welk woord is nog geen goed alternatief?

Wendy: 'Voor gescheiden ouders. Je bent ex-partners, maar voor de kinderen is er gedeeld ouderschap.'

Mariska: 'Taalgebruik verandert door de tijd heen. Pakweg twee decennia

terug had men het nog over scheidingskinderen... Alsof dat een apart type kind was.'

Wendy: 'Verder vinden veel mensen de naam ex-partner negatief.'

Mariska: 'Daarom hebben we het in de ScheidingsATLAS over de andere ouder.'

Waarom is het perspectief van kinderen van belang?

Sascha: 'Professionals werken vaak vanuit kaders. Soms praten ze met kinderen omdat dit bij het protocol hoort. Belangrijk is om voor ogen te hebben met welk doel je met kinderen en jongeren spreekt. Je hoeft problemen niet voor ze op te lossen; wel moet je kinderen horen en erkenning bieden.'

Wendy: 'De jongeren van stichting ExPex hielden ons scherp. In het vervolg zou ik ook graag jongeren betrekken die minder zware scheidingen en bijkomende problematiek hebben ervaren.'

Welk inzicht van ervaringsdeskundigen verraste jullie?

Mariska: 'Dat wij aannames hebben op basis van onderzoek, maar die toch niet in alle situaties passen. Bijvoorbeeld dat het belangrijk is om herstel in contact tussen ouder en kind na te streven. Een jongere zei tegen me: "Het gaf mij rust dat het even niet hoefde."''

Sascha: 'Als professionals zijn wij op zoek naar herstel...'

'JE HOEFT HUN
PROBLEMEN NIET
OP TE LOSSEN
MAAR JE MOET
KINDEREN WEL
HOREN'

SASCHA

'WIJ PROFESSIONALS HEBBEN AANNAMES DIE SOMS NIET KLOPPEN MET WAT JONGEREN WILLEN OF DENKEN'

Mariska: '...waarmee wij voor kinderen bedenken wat goed voor hen is. Terwijl het niet *one size fits all* is.'

Wat maakt werken vanuit vertrouwen en verbinding moeilijk?

Wendy: 'Leren loslaten.'

Mariska: 'En stoppen met redden. Dat vraagt vertragen en verdragen.'

Belanden professionals nu minder snel in de dramadriehoek?

Mariska: 'Ja, professionals bewegen meer naar de uitdaging-actiedynamiek. Daarin is de insteek dat iemand jou uitdaagt om dingen anders te doen, iemand in staat is daar anders mee om te gaan en iemand een ondersteunende rol inneemt zonder verantwoordelijkheden over te nemen.'

Wendy: 'Niet gemakkelijk, want mensen die hun verhaal bij je uitstorten, doen wel een appèl op je.'

Mariska: 'Daarom is het belangrijk om deze kennis en ervaring naar opleidingen en de praktijk te brengen.'

Waarop ben je trots?

Sascha: 'Dat we vanuit onze eigen eilandjes nu meer verbinding voelen met elkaar.'

Wendy: 'We zijn samen door de chaos van het begin heengegaan, hebben het denkkader omarmd en concrete opbrengsten ontwikkeld.'

Mariska: 'Dat we scheiding steeds meer zien als een transitie waar de meeste gezinnen, met wat steun en een toekomstgerichte blik, goed doorheen komen.'

Van RegioLab naar Leernetwerk

Het leernetwerk is ontstaan uit het RegioLab Den Haag, onderdeel van het overheidsprogramma Scheiden zonder Schade dat van 2019 tot en met 2021 liep. De twee RegioLabs in Den Haag en Brabant werkten aan een nieuwe scheidingsaanpak. De doelen van de RegioLabs waren een brug slaan tussen zorg en recht om te kunnen doen wat werkt en inzetten op preventie. Zo is er geëxperimenteerd met een gezinsvertegenwoordiger die het hele traject meeloopt en coördineert. Bij de pilot contactverlies werd onder meer duidelijk dat verbinden en vertrouwen belangrijk is bij vastgelopen scheidingen in plaats van controle en beheersing.

De trekkers van het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties:

Mariska Klein Velderman is gepromoveerd pedagoog, TNO-onderzoeker en expert op gebied van scheiding. Ze ontwikkelde erkende preventieve trainingsprogramma's voor ouders en kinderen, zoals Dappere Dino's en Stoere Schildpadden.

Wendy van Vliet werkt als accountmanager bij het Kenniscentrum Kind en Scheiding. Ze is verlies- en rouwtherapeut en schreef het boek ScheidingsATLAS, wegwijzer voor ouders, met Mariska Klein Velderman en Fieke Pannebakker.

Sascha van der Burg is maatschappelijk deskundige, trainer en gezinsvertegenwoordiger bij Kenniscentrum Kind en Scheiding. Ze studeerde Sociaal Juridische dienstverlening (SJD).

EEN NETWERK VAN LEREN, ONTWIKKELEN EN

Het Leerwerk Kind en Complexe Ouderrelaties is ingebed in de Werkplaats SAMEN. Op verschillende niveaus en vanuit diverse thema's worden kennis en ideeën uitgewisseld.

GEZAMENLIJK VERANDEREN

Werkplaats SAMEN en de centrale rol van leernetwerken

Werkplaats SAMEN is een brede leer-, werk- en onderzoeksgemeenschap waarin professionals, ouders, jongeren, onderzoekers, hogescholen en gemeenten de afgelopen jaren en nog steeds samen optrokken om de zorg voor jeugd structureel te verbeteren. In de regio's Haaglanden, Midden-Holland en Holland Rijnland werken partners samen aan maatschappelijke vraagstukken die geen enkel domein alleen kan oplossen. SAMEN benut bestaande kennis, ontwikkelt nieuwe kennis en zorgt dat inzichten duurzaam landen in praktijk, beleid en opleidingen.

Leernetwerken: gezamenlijk onderzoeken en leren

Binnen deze leerstructuur spelen Leernetwerken een centrale rol. In een dergelijk leernetwerk komen betrokkenen vanuit beleid, praktijk, onderzoek, onderwijs en gezinnen samen om te leren en vernieuwen, te verdiepen en te verkennen wat werkt, door gezamenlijk onderzoek en doorontwikkelingen. De leernetwerken zijn bij uitstek geschikt om vanuit diverse invalshoeken samen te werken aan complexe maatschappelijke vraagstukken.

Diverse leernetwerken bij Werkplaats SAMEN

Onder Werkplaats SAMEN vallen verschillende leernetwerken, te weten Kind en Complexe Ouderrelaties, Vaders, Integraal Werken, Kwetsbare Gezinnen en Normaliseren. Leernetwerken bieden ruimte voor verdieping, verkenning, het ontwikkelen van best practices en het vertalen van kennis naar opleidingen en onderzoeksprojecten. Zo ontstaat een krachtige motor voor duurzame verbetering in de zorg voor jeugd en sterke regionale samenwerking.

Ontwikkellijnen

Naast deze leernetwerken spelen de ontwikkellijnen Samenwerken met gezinnen en Leren & Implementeren binnen SAMEN een centrale rol. De ontwikkellijn Samenwerken Met Gezinnen is gericht op structurele betrokkenheid van ouders en jongeren bij alle niveaus van SAMEN. Het netwerk van ervaringsdeskundigen heeft hierin een sleutelrol. In de ontwikkellijn Leren & Implementeren staat overkoepelend ontwerpgericht onderzoek centraal, gericht op handvatten voor meer en beter leren en implementeren. Prominente opbrengst is de LISO-werkwijze met handboek voor duidelijke kaders voor Leernetwerken In het Sociaal Domein.

Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties

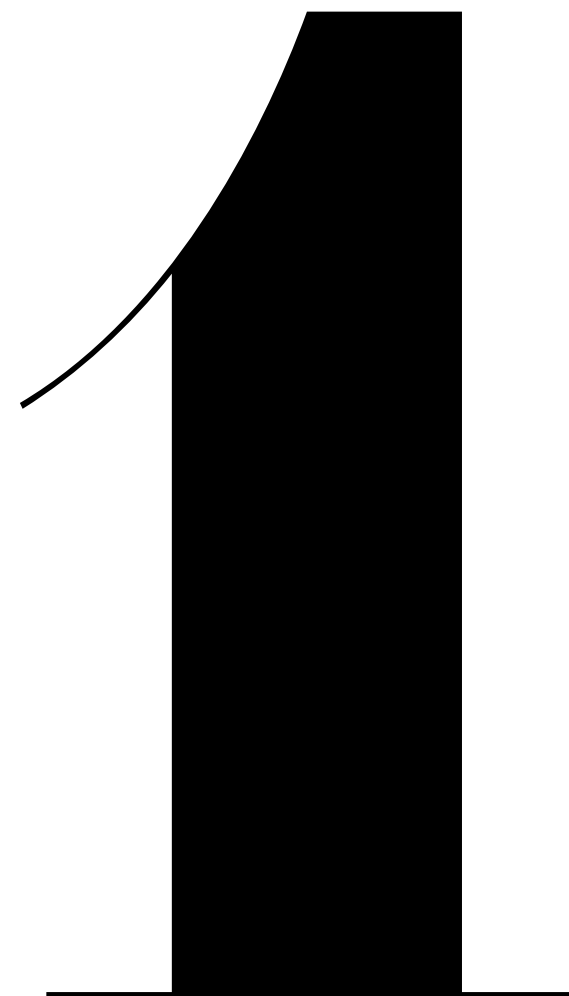
Het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties is als één van deze leernetwerken volgens de LISO-werkwijze gepositioneerd onder Werkplaats SAMEN. Het richt zich op een gedeelde regionale aanpak rondom scheiding en staat centraal in dit magazine. Door verschillende perspectieven te verbinden en te werken aan een gemeenschappelijke visie en taal, ontstaat verbinding, waarmee professionals effectiever kunnen handelen en gezinnen beter worden ondersteund in de periode rondom en na een scheiding.

Het belang van ervaringsdeskundigen

Vanaf het begin waren ervaringsdeskundige jongeren en ouders betrokken in het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties. Getrainde jongeren van Stichting ExPex (Experienced Experts) onderzochten en dachten mee vanuit hun ervaringskennis.

UITGANGS- PUNTEN VOOR EEN TOEKOMST- GERICHTE BLIK NA SCHEIDING

Het leernetwerk heeft drie uitgangspunten nader verkend en nagedacht welke implicaties die hebben voor regionale samenwerking. Deze bieden een gemeenschappelijk referentiekader voor een toekomstgerichte regionale aanpak.

Eerste uitgangspunt is dat scheiding een transitie is. De transitiecurve laat dit zien in een model (zie Figuur 1.). Met het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding zorg je voor een meer toekomstgerichte blik op die transitie. Er ontstaat ruimte om als ouder lastige situaties of vraagstukken tussen jou en de andere ouder te zien als een uitdaging die om actie vraagt, met wat steun van professionals of ervaringsdeskundigen. Hieronder de precieze uitleg.

1. Scheiding als transitie

Scheiding benaderen als een transitie helpt om te begrijpen wat er innerlijk gebeurt bij mensen die ingrijpende overgangsperiode doormaken. De oude situatie faseert uit en een nieuwe wordt opgebouwd. Binnen de transitie vindt

ook een transformatie plaats waarbij oude overtuigingen en rollen worden losgelaten. Chaos maakt hier een normaal onderdeel vanuit.

Naar een getransformeerd ouderschap

Binnen de transitie bewegen ouders langs twee lijnen. De groene lijn laat zien hoe zij richting een getransformeerd gedeeld ouderschap bewegen, waarin ouders samenwerken vanuit gedeelde waarden.

De rode lijn laat zien hoe het afronden en loslaten van het partnerschap verloopt. Beide bewegingen vinden gelijktijdig plaats, maar het zijn aparte processen. Het helpt als je het onderscheid tussen de groene en rode lijn kunt zien, voor zowel ouders als begeleiders.

Keuzes voor de toekomst

In de curve van de groene lijn bouwen ouders aan een nieuwe gezinssituatie in twee huishoudens. Dit vraagt om bewuste keuzes over wat ouders wél willen voor hun kinderen, in plaats van een focus op de pijn uit de oude relatie. In de rode lijn bouwen ouders de partnerrelatie om naar een ex-partnerrelatie: de verandering van samenwonende ouders naar gescheiden ouders. Rechten en plichten van ouders blijven bestaan, maar de uitvoering wordt noodzakelijkerwijs anders vormgegeven.

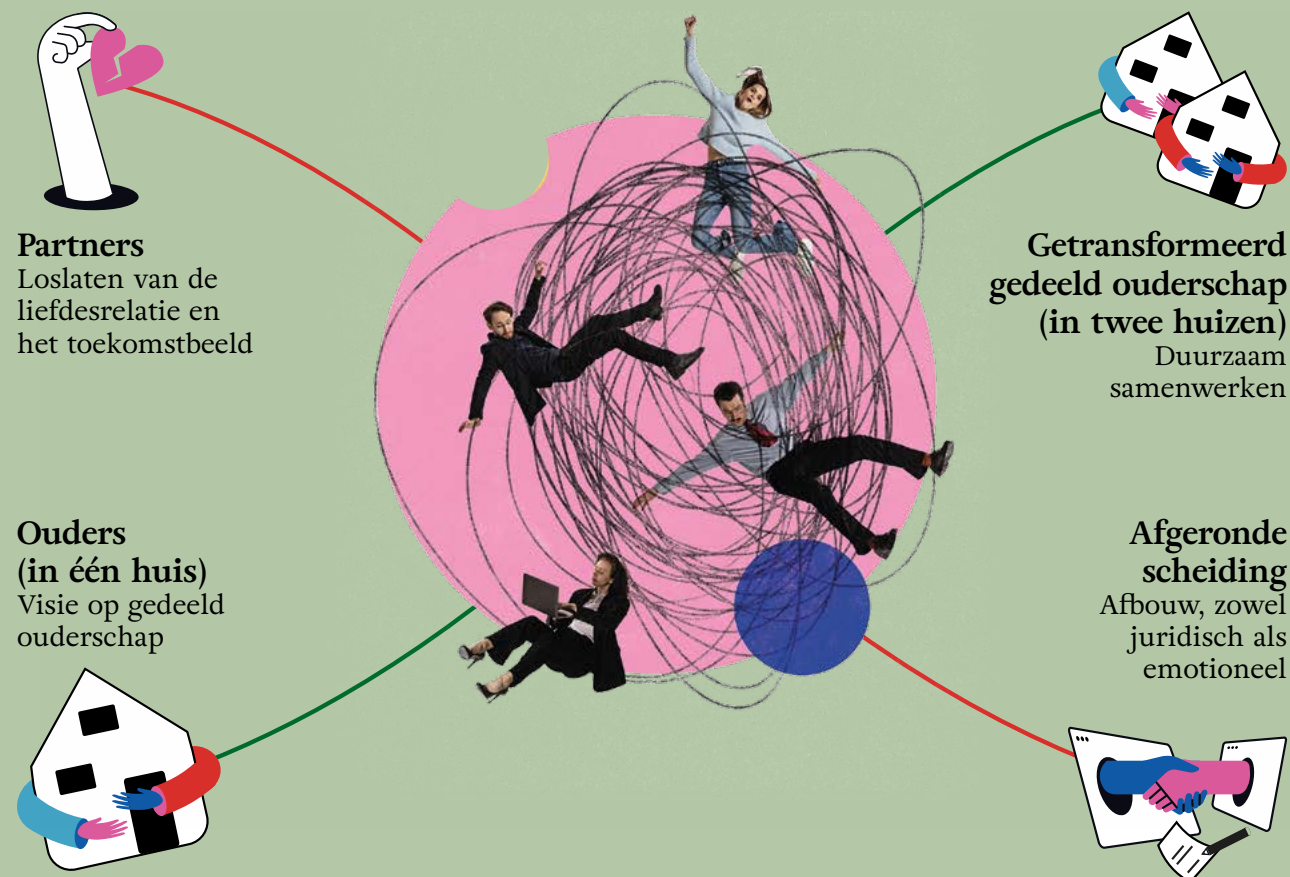
Afbouw en opbouw tegelijk

Aan de ene kant is dus sprake van afbouw: afscheid nemen van de partnerrelatie zelf, met alle verwachtingen, patronen en identiteiten die daarbij hoorden. En van verliezen die bij scheiding horen, zoals op financieel en emotioneel vlak. Aan de andere kant ontstaat geleidelijk ruimte voor opbouw, waarbij het gezin kan wennen aan de nieuwe situatie en deze praktisch verder duurzaam vorm kan geven richting getransformeerd ouderschap. Lees hierover meer op www.uitelkaarmetkinderen.nl.

Kracht van de transitiecurve

Wie de scheiding benadert als transitie, kan de verschillende bewegingen binnen de overgangperiode beter duiden en de chaos die daarbij hoort normaliseren. Het eindresultaat van de transitie staat voorop. De begeleiding ondersteunt de ouders in hun keuzes voor de richting en uitkomst naar een nieuwe gezinssituatie, in het tempo dat bij hen past.

Figuur 1. De transitiecurve

2. Denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding (DSnS)

Binnen het leernetwerk werden de kernprincipes uit het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding (DSnS) samen doorgewerkt. Dit denkkader verlegt de focus van controle en het beheersen van conflicten naar verbinding en vertrouwen met en tussen ouders na de scheiding. Dit is geen subtiel verschil, maar een andere benadering. Want wie zich richt op conflictoplossing, belandt al snel in beheersen en controleren: regels aanscherpen, naleving afdwingen, risico's beperken. Hulpverleners kunnen daarin worden meegezogen en onbedoeld de rol aannemen van redder van een ouder of het kind. Het echte doel is echter dat ouders zélf duurzaam het gedeelde ouderschap vormgeven.

Verantwoordelijkheid waar die hoort

Duurzaam ouderschap vraagt om eigen verantwoordelijkheid. Wanneer advocaten, jeugd-

beschermers of procedures de regie overnemen, raken ouders die verantwoordelijkheid juist kwijt. De afspraken tussen ex-partners worden vastgelegd, waarmee open gesprekken lastiger te voeren zijn en ouders over en weer 'recht hebben' op de afspraken en zich moeten houden aan opgestelde regels.

Samenwerking daarentegen veronderstelt flexibiliteit, creativiteit en het vermogen om opnieuw keuzes te maken. Alleen ouders kunnen daarvoor de verantwoordelijkheid dragen; niemand kan het voor hen doen, is het uitgangspunt.

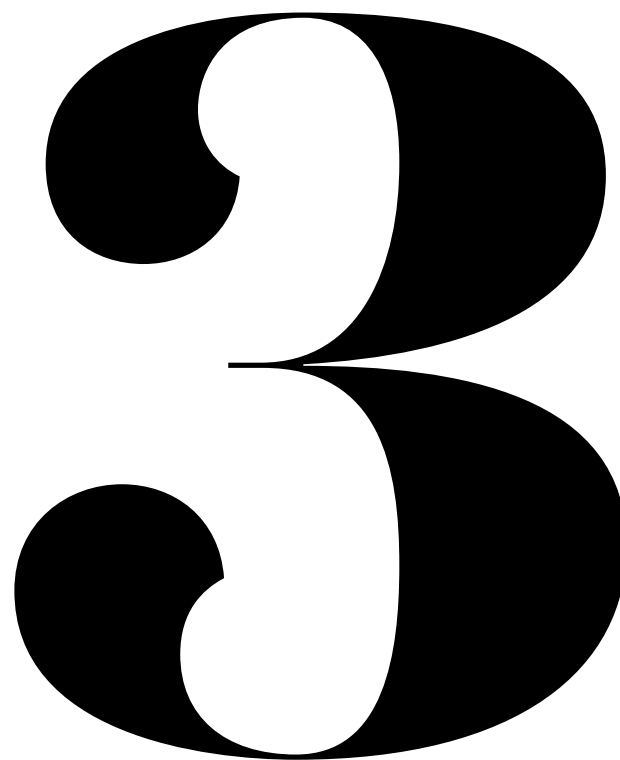
Vooruit kijken om het nu te bepalen

De kern van dit denkkader is het werken vanuit een visie op ouderschap. Al vroeg in het scheidingsproces worden ouders uitgenodigd om vooruit te kijken: Wat hopen zij dat hun kinderen meenemen uit hun jeugd? Wat voor volwassene hopen ze dat hun kinderen worden? En hoe dragen zij daar, ieder op onze eigen manier, aan bij? Die gezamenlijke toekomstblik vormt het fundament onder de verbinding. Zonder dat fundament blijven afspraken los zand en kunnen elk moment weer betwist worden. Belangrijk is het onderscheid tussen waarden en normen. Ouders botsen zelden op waarden, maar vrijwel altijd op normen: de concrete invulling in het dagelijks leven. Regels over

huiswerk, bedtijden of traktaties zijn geen waarden, maar gedragsvormen of normen. De onderliggende waarden – zoals betrouwbaarheid, gezondheid, zelfstandigheid of verbondenheid – blijken vaak wél gedeeld.

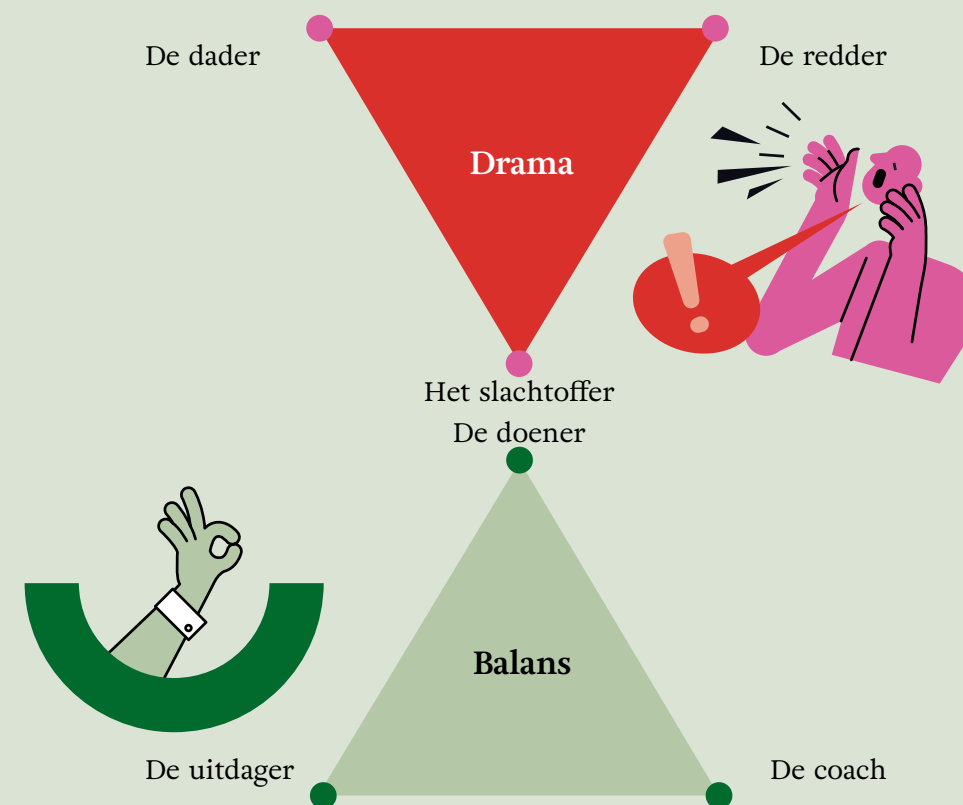
Ruimte door gedeelde waarden

Door die waarden expliciet te maken, ontstaat ruimte voor verschil in uitvoering. Wat voor de ene ouder betrouwbaarheid betekent via huiswerkdiscipline, krijgt bij de ander vorm in loyaliteit aan vrienden. Beide dragen bij aan dezelfde waarde. Door het zo te bezien, worden normen onderhandelbaar of door de ander acceptabel, vanuit hun gedeelde waarden. Het denkkader voorkomt ook dat ouders verstrikt raken in de dramadriehoek en er ruimte is voor de uitdager-actiedynamiek (zie hierna). Met een gemeenschappelijk doel verschuift de aandacht van gelijk krijgen naar samen richting geven. Zo ontstaat een vorm van ouderschap die niet perfect hoeft te zijn, maar wel gericht op veerkracht, de toekomst voor hun kinderen en op duurzame verbinding tussen ouders.

3. Uitdager-actiedynamiek

De uitdager-actiedynamiek is een constructief alternatief voor de vastgelopen communicatie die ontstaat in de zogenaamde dramadriehoek (zie Figuur 2). Waar die laatste draait om schuld, machteloosheid en het afschuiven van verantwoordelijkheid, richt de uitdager-dynamiek (in de balansdriehoek) zich op eigenaarschap, ontwikkeling en toekomstgericht handelen. In de dramadriehoek – een model van Stephen Karpman – nemen mensen onbewust steeds één van drie rollen aan: dader, slachtoffer of redder. Deze rollen lijken houvast te geven, maar houden iedereen gevangen in een vicieuze cirkel. De verantwoordelijkheid ligt altijd buiten jezelf: de ander doet iets fout, jij lijdt daaronder, of je moet iemand redden. Ook kinderen kunnen hierin verstrikt raken, als ze bijvoorbeeld proberen spanningen tussen ouders weg te nemen – een taak die niet past bij hun ontwikkeling en verantwoordelijkheid.

Figuur 2. Drama- en balansdriehoek

De uitdager-actiedynamiek doorbreekt dit patroon. Niet door conflict te vermijden, maar door het conflict anders te duiden. In plaats van de ander te zien als dader, wordt diegene opgevat als een uitdager. Iemand die – vaak onbedoeld – raakt aan iets wat jij belangrijk vindt: waarden, grenzen, angsten of oude pijn. Precies dat maakt de situatie ongemakkelijk, maar ook kansrijk. Je kunt daar immers zelf mee aan de slag.

Van gelijk naar groeien

Centraal staat de vraag: wat zegt mijn reactie of gedrag over mij? Wie deze vraag serieus durft te onderzoeken, stapt uit de slachtofferrol. De focus verschuift van gelijk krijgen naar groeien. Van verleden naar toekomst. Van reageren naar kiezen. Je stopt met wachten tot de ander

verandert of verantwoordelijkheid neemt en neemt het heft in eigen hand, met het oog op de toekomst en de kinderen.

Gemeenschappelijk doel als uitnodiging

Een gedeelde visie op ouderschap werkt hier als ankerpunt. Zodra gescheiden ouders vaststellen welke waarden zij hun kind willen meegeven, ontstaat een gemeenschappelijk doel. Een gedeeld doel voor hun transitie. Dan wordt een meningsverschil een uitnodiging om samen na te denken over onderliggende waarden die beide ouders belangrijk vinden voor hun kinderen. De uitdager-actiedynamiek vraagt om bewust keuzes maken. En zelfs als de andere ouder niet meebeweegt, blijft jouw richting intact. Want de toekomst – en wat je daarin wilt voorleven aan je kind – ligt uiteindelijk bij jezelf.

‘De verbinding met regionale partijen die ik niet regelmatig spreek, is heel waardevol’

ARNE

‘Als ouders écht naar kinderen luisteren, kunnen ze niet van mening verschillen’

Je werk of het systeem rond scheiden verbeteren? Dan is hulp vragen van ervaringsdeskundigen een open deur, vindt Arne Vermeer. ‘Zorg dat de lastige tijd een overkomelijke ervaring wordt voor het kind’, bepleit hij als ervaringsdeskundige.

‘Ik vertel al enige jaren aan beroepskrachten en beleidsmakers hoe mijn ouders gedurende de scheiding in een financieel-juridische strijd belandden. Deels kwam dat doordat het systeem conflicten aanwakkert en verschillen in belangen benadrukt. Op mijn negende kreeg ik het gevoel te moeten bemiddelen en kiezen voor één ouder. Als kind heb ik daarom zelfs onware dingen verteld over thuis. Als ik mijn verhaal vertel, merk ik dat mijn toehoorders weer begrijpen waarom ze hun werk ooit zijn gaan doen. Hun innerlijke motivatie wordt geraakt wanneer zij mijn ervaringen horen. Ze voelen weer meer de noodzaak van hun werk of worden geprikkeld omdat ze begrijpen: we dachten met onze goede intenties het juiste te doen, maar er moet toch iets veranderen.

Open deur

Wil je beter werken als beroepskracht, organisatie of misschien zelfs als systeem? Dan is ervaringen ophalen van kinderen en volwassenen die met scheiding te maken hadden eigenlijk een open deur, vind ik. Onderzoek je ervaringen, dan begrijp je beter wat echt het verschil maakt voor degene die zo’n lastige periode doormaakt. Ik weet bijvoorbeeld dat de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) onderzoek heeft gedaan naar mijn thuissituatie. Daarom heeft ooit iemand van de RvdK met mij gepraat, maar ik heb geen idee met wie en wat er is besproken. Veel steun heb ik er in elk geval

niet door ervaren – en dat is juist zo belangrijk voor kinderen, blijkt ook uit recent onderzoek van Villa Pinedo.

‘Kinderen zijn niet hulpeloos; wel gebaat bij een steunfiguur’

Kinderen zijn niet hulpeloos, maar zijn wel gebaat bij een volwassen steunfiguur. Had men mij gevraagd als kind of ik hulp nodig had, dan had ik nee gezegd. Mijn overlevingsstrategie was namelijk dat ik geen probleem had. De aandacht van de mentor op school deed me echter goed. Ik denk dat je steun niet moet ‘inrichten als beleid’; het is iets menselijks dat je gewoon doet. Wat de steun inhoudt, hangt af van degene om wie het gaat.

Net als bij de Dierenbescherming

Ervaringen ophalen helpt om beter te begrijpen wat kinderen en jongeren bij een scheiding nodig hebben. Denk bijvoorbeeld eens aan het gevoel dat jij krijgt bij de Dierenbescherming. Een fijn gevoel, toch? Van mensen die met veel warmte en compassie opkomen voor de belangen van dieren? Eerlijk gezegd voelde ik niet hetzelfde bij de RvdK – het voelde voor mij afstandelijk en formeel. En dat zou wel zo moeten zijn. Hoe kunnen we dat veranderen?

Altijd wordt gezegd dat het belang van het kind voorop staat. Dat zeiden mijn ouders allebei ook. En toch stond ik verscheurd tussen hen en hun conflict in. Ze hadden elk hun eigen waarheid die niet met elkaar rijmde en wilden allebei dat ik hun waarheid aannam. Maar ze hadden kunnen luisteren naar mijn gevoelens. Over mijn ervaring hadden ze immers niet van mening kunnen verschillen – want dat is de mijne!

‘Zorg dat je elkaar als mens ontmoet als je werkt met ervaringsdeskundigen’

Stel dat je de ervaring van een kind voorop stelt, vóórdat je het gaat hebben over wat in het belang van het kind is? Dan zet je op de eerste plek dat de lastige tijd een overkomelijke ervaring wordt voor het kind. En dat... is uiteindelijk echt in het belang van het kind.

Misschien moet je zelfs nog verder gaan en erop inzetten dat elke interventie van een beroepskracht door een kind als positief wordt ervaren. Dat betekent niet dat je

er bent met een gezellige kinderkamer met potloodjes bij de rechtbank of het advocatenkantoor. Hoe mooi zou het zijn wanneer je een brief van de RvdK krijgt, en daar net zo’n opbouwend gevoel van krijgt als bij de post van de Dierenbescherming?

Parkeer je werk

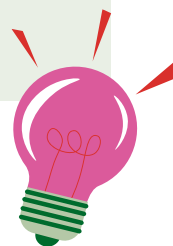
Met elkaar onderzoeken naar wat anders kan rond scheiding, doe je dus vanzelfsprekend met ervaringsdeskundigen. Dat is niet per se gemakkelijk. Zorg in elk geval dat je al in een vroeg stadium ervaringsdeskundigen betreft. Als je al te ver in een proces van verandering zit, neig je ernaar om bevestiging te zoeken bij ervaringsdeskundigen voor de kant waarop je opgaat. Dat is zonde, want dan benut je de ervaringskennis niet.

Menselijk niveau

Wees verder bereid om te vertragen. Parkeer je werk en maak contact als mens. Daarvoor moet je echt de tijd nemen. Werken met ervaringsdeskundigen is dus zeker geen korte weg naar een snel resultaat; wel een ontmoeting op menselijk niveau met uitkomsten die er werkelijk toe doen. Verwacht daarnaast niet dat ik kant-en-klare ideeën voor ander beleid of een trainingsvoorstel oplepel; wel dat ik je inspiratie bied. Waarom regionale samenwerking belangrijk is voor kinderen en jongeren van gescheiden ouders? Dat kun je niet aan ervaringsdeskundigen vragen: het is volwassenentaal.

Tips van Arne voor onderzoek, beleid en onderwijs:

- Betrek ervaringsdeskundige jongeren en volwassenen gelijk als je met een vraagstuk aan de slag wilt.
- Vraag ervaringsdeskundigen als klankbord, spiegel en inspiratiebron
- Maak tijd voor menselijk contact voordat je gaat samenwerken aan oplossingen of veranderingen
- Luister eerst en luister echt!

ERVARINGSVERHAAL

Arne Vermeer: ‘De volwassene moet een stap richting de kinderwereld nemen – niet andersom’

‘Praten over mijn ervaringen hielp me dichterbij mezelf te komen’

Wel kun je bijvoorbeeld erkennen hoe vervelend het is wanneer een kind zijn verhaal tien keer moet vertellen aan verschillende mensen. Professionals moeten dat met elkaar voorkomen en oplossingen verzinnen. Een interessantere vraag om te onderzoeken vanuit ervaringskennis is: Welke feedback krijgen we van kinderen, waarvoor we beter moeten samenwerken? Welke veranderingen in het systeem zijn nodig als je naar hun ervaringen kijkt?

Ik vind het mooi om te zien dat mijn kijk vanuit ervaring en de woorden die ik gebruik als ervaringsdeskundige, langzaam doorsijpelen naar de praktijk van beroepskrachten. Zo is er een wezenlijk verschil tussen de wereld van een kind en die van een volwassene. De volwassene moet de stap richting de kinderwereld nemen en niet andersom. Ik vind het fantastisch dat brieven van de rechtbank voor een kind steeds meer in kindertaal worden geschreven en er minder formeel uitzien. Voor die beweging van volwassen- naar kinderwereld maak ik me graag hard.

Of het delen van mijn jeugd nare herinneringen levend houdt of het mij beperkt me verder te ontwikkelen als er telkens beroep wordt gedaan op mijn ervaringskennis? Ik heb juist dingen

over mezelf opgestoken door mijn werk als vrijwilliger van Villa Pinedo. Het hielp me dichter bij mezelf te komen en ik heb mijn eigen verhaal verwerkt door het regelmatig aan volwassenen te vertellen. Stel je voor, opeens zitten er honderd hulpverleners aandachtig naar me te luisteren! Ik neem mezelf niet altijd serieus, maar die troostende blikken en luisterende oren helpen mij om dat wel te doen.

Daarnaast hebben sommige thema's in het leven geen oplossing nodig, maar onderhoud. Die wijsheid heb ik opgestoken van een coach, toen ik veel last had van twee collega's die ruzie met elkaar hadden.

Daarvan raakte ik van streek en ik belandde weer in een loyaliteitsconflict dat ik zo goed kende van mijn strijdende ouders. Op dat moment moest ik even terugkeren naar de vroegere rouw om onderhoud te plegen. Dus wees niet bang om de verkeerde vraag te stellen en per ongeluk een kind te emotioneren of pijn te doen. Wanneer we allemaal het verhaal over de scheiding uit de weg gaan uit angst schade aan te richten, levert dat vooral een eenzaam kind op. Als jij een neutrale vraag vanuit oprechte belangstelling stelt, bied je aandacht en steun.'

Arne Vermeer (34) is aanvoerder van de vrijwilligers voor Villa Pinedo. Daarnaast is hij spreker en trainer en werkte hij eerder jaren als vrijwilliger bij Villa Pinedo. Arne is opgeleid als bioloog.

'Sommige levensthema's hebben geen oplossing nodig, maar onderhoud'

KLEIN-MAAR-FIJNPROJECT 1: DE KRACHT VAN GEDEELDE TAAL

De woorden die we kiezen, maken écht verschil. Zeg je 'complexe scheiding' in plaats van 'vechtscheiding', of 'contactverlies' in plaats van 'ouderverstoting', dan open je de deur naar samenwerking en begrip. Met taal kun je voorkomen ouders afhaken of zich veroordeeld voelen.

Het vraagstuk

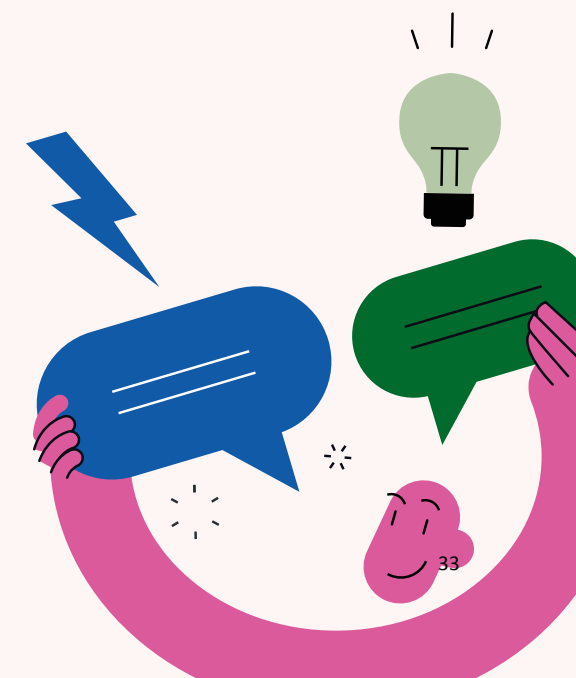
Deelnemers aan het onderzoeksproject gaven aan dat het gebruik van dezelfde taal en termen kansen biedt voor samenwerking: je begrijpt elkaar beter, werkt aan een gezamenlijke visie en komt sneller tot oplossingen. Tegelijkertijd bleek dat het belangrijk is om termen goed uit te leggen en af te stemmen op de gesprekspartner – of dat nu een collega, ouder of jongere is.

'In mijn werk met gescheiden ouders en hun kinderen kies ik bewust termen, waarbij ik de focus wil leggen op de-escaleren.'

— Professional uit de zorg voor jeugd

Bewuste keuze voor woorden

Professionals kiezen bijvoorbeeld vaak bewust voor termen als 'complexe scheiding' en 'scheidingsproblematiek', omdat deze neutraler zijn en minder beschuldigend overkomen. Ouders en jongeren gebruiken juist vaker de term 'vechtscheiding', omdat die in de media en omgeving veel voorkomt. Toch geven veel deelnemers aan dat deze term beter vermeden kan worden vanwege de negatieve lading.

Over het onderzoek

Het onderzoek bestond uit een vragenlijst onder 87 deelnemers: professionals uit de zorg voor jeugd, het juridische veld, beleidsmedewerkers én ervaringsdeskundige ouders en jongeren. Daarnaast vonden er bijeenkomsten met focusgroepen plaats om samen te reflecteren op de resultaten en tot een gedragen begrippenkader te komen.

Taal in context

Het onderzoek laat zien dat professionals hun taalgebruik aanpassen aan de gesprekspartner: met collega's wordt vaker vaktaal gebruikt, met ouders en jongeren juist meer concrete en eenvoudige taal. Factoren als taalvaardigheid, culturele achtergrond en psychische kwetsbaarheid spelen een rol. Ook het doel van het gesprek en eigen normen en waarden beïnvloeden de woordkeuze.

Beelden als hulpmiddel

Naast taal kunnen ook beelden helpen om complexe situaties bespreekbaar te maken. Visuele ondersteuning maakt abstracte onderwerpen toegankelijker, vooral voor jonge kinderen, mensen met een taal-

achterstand of een licht verstandelijke beperking. Beelden kunnen emoties verhelderen en het gesprek luchtiger maken. Denk bijvoorbeeld aan 'Praat erover kaarten' van het Kenniscentrum Kind en Scheiding (zie www.kenniscentrumkindenscheiding.nl/bestellen/kaartenset-praat-erover/)

Kansen van taal

De kracht van gedeelde taal zit in duidelijkheid en verbinding. Als iedereen dezelfde termen gebruikt én deze op dezelfde manier interpreteert, verloopt samenwerking soepeler. Maar verschillen in interpretatie kunnen juist tot misverstanden en ruis leiden. Positieve, neutrale taal vergroot het vertrouwen en de bereidheid om samen te werken; negatieve of beschuldigende taal werkt averechts en kan leiden tot weerstand of uitzichtloosheid.

Advies uit het onderzoek

Het advies is om bij conflictvolle scheidingen te spreken over 'complexe scheiding' of 'scheidingsproblematiek'. Leg termen altijd uit en stem ze af op de situatie en de gesprekspartner. Zo ontstaat ruimte voor maatwerk en duurzame samenwerking, vanuit vertrouwen en verbinding.

Begrippenkader: iedereen op één lijn

Om misverstanden te voorkomen en goed samen te kunnen werken, is in het klein-maar-fijnproject een gezamenlijk begrippenkader ontwikkeld. Hierin staan de veelgebruikte termen rondom scheiding – scheidingsproblematiek, complexe scheiding, contactverlies, co-ouderschap – helder uitgelegd, bekeken door de ogen van zorg, recht, beleid, ouders én jongeren. Zo weet iedereen waar het over gaat, en wordt het makkelijker om samen te zoeken naar oplossingen. Problemen die al vóór de scheiding speelden, en ook veiligheidsproblematiek, vallen buiten het bereik van deze definities.

Lees de definities van verschillende begrippen.

Praktische taaltips

Op basis van de inzichten uit het onderzoek is ook een praktische tipsheet ontwikkeld. De tipsheet biedt praktische tips voor iedereen die werkt met gezinnen rond scheiding. Zoals:

- Kies voor positieve, neutrale taal: dat vergroot het vertrouwen en de bereidheid om samen te werken.
- Vermijd termen die zwaar of beschuldigend klinken, want die kunnen juist weerstand oproepen.
- Het onderzoek laat zien: taal is niet zomaar een hulpmiddel, maar kan mogelijk een belangrijke basis vormen om negatieve uitkomsten voor kinderen en gezinnen te voorkomen.

Bekijk de taaltips voor professionals op <https://tinyurl.com/taaltipsbijscheiding>

Klein-maar-fijnprojecten

In het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties draait het om samen leren, werken en vernieuwen. Niet alleen op papier, maar vooral in de praktijk. De afgelopen jaren zijn verschillende 'klein-maar-fijnprojecten' uitgevoerd, waaronder het TNO-onderzoek naar taal bij scheidingsproblematiek en triage als sleutel tot passende ondersteuning bij scheiding.

Lees ook het klein-maar-fijnproject over Triage op pagina 52.

'Ik gebruik de term 'vechtscheiding' uit automatisme, maar ik vind er veel negatieve lading op liggen.'

— Ervaringsdeskundige ouder

Tijdspad van het leernetwerk

De weg van een leernetwerk loopt over hobbels en kuilen, en soms neem je onverwachte afslagen. Bekijk het pad van Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties tussen december '21 en maart '26 en verder?

December 2021 | Afronding RegioLabs

De wens ontstaat om door te gaan als leernetwerk in de regio Haaglanden, nu de RegioLabs als onderdeel van het overheidsprogramma Scheiden zonder Schade stoppen.

Maart 2022 | Eindrapport Scheiden zonder Schade

Dit rapport gaf aanleiding tot het nadenken over hoe je duurzaam ouderschap na scheiding passend kunt ondersteunen of begeleiden. Het idee voor het overheidsprogramma Een Goed Begin is geboren.

Vanaf januari 2022 | Kwartiermaker Mariska Klein Velderman van TNO onderzoekt in opdracht van de Gemeente Den Haag of een leernetwerk vorm te geven

Om handen en voeten te geven aan een organisatie-overstijgende regionale aanpak, parallel aan het overheidsprogramma Een Goed Begin, is samenwerking tussen alle betrokken partijen gewenst. Daarom onderzoekt TNO de kansen voor een leernetwerk over scheiden.

Mei 2022 | Rapportage af over het kwartiermaken van het Leernetwerk

- Lees het interview over het kwartiermaken: <https://tinyurl.com/interviewkwartiermaken>
- Ontdek in het E-magazine meer over de overgang van RegioLab naar Leernetwerk: <https://tinyurl.com/magazinescheiden>
- Bekijk de kaders van het leernetwerk in de Factsheet: <https://tinyurl.com/factsheetkaders>

13 juni 2022 | Startbijeenkomst Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties

We ontdekken verschillen en overeenkomsten tussen deelnemende partners, krijgen oog voor elkaar context en verkennen wat we samen willen onderzoeken. Ook duiken deelnemers direct in de inhoud en bespreken dilemma's en vraagstukken.

26 september 2022 | 1e kwartaalbijeenkomst LNW

Presentatie van psycholoog en mediator Marleen Heijsteeg over de dramadriehoek en uitdager-actiedynamiek. En in kleinere groepen gesprekken over verwachte uitdagingen en hoe daarmee aan de slag te gaan in de eigen uitvoeringspraktijk. Hierna is er elk kwartaal een bijeenkomst waarbij we tips, behoeftes en bevindingen delen.

September 2022 | Jaarcongres werkplaats SAMEN

We introduceerden ons nieuwe Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties dat onder de vlag van SAMEN valt.

September 2023 | Voor de Jeugddag

We presenteren op dit congres van de VNG de eerste bevindingen over hoe je regionaal samen leert en innoveert rondom scheiding.

Oktober 2023 | Regioconferentie Jeugdhulp Haaglanden 'Bewogen en bevlogen'

Ons leernetwerk gaf workshops over verschillen in de lading van woorden en beelden, en wat dit betekent voor taalgebruik in gesprekken met ouders, kinderen en collega's.

December 2023 | Jaarcongres Werkplaats SAMEN

Aan de informatietafel delen we de ambities en agenda van het leernetwerk.

14 november 2023 | LIVE Jaarbijeenkomst bij de Smulhoeve te Den Haag

Hier bespraken we met deelnemers uit beleid, praktijk en ervaringsdeskundigen de transitie waarin we zitten naar een meer gedeelde regionale aanpak bij scheiding, vanuit gemeenschappelijke visie en taal. Wat kenmerkt de chaos die hierbij hoort, welke uitdagingen zijn er en wat is helpend?

3 september 2024 | LIVE Jaarbijeenkomst te Gouda

We geven onder meer toelichting over de werkplaats SAMEN en het leernetwerk. Vanuit een casus kijken we naar verbinding leggen en doen een ervaringsoefening over taal.

12 januari 2026 | Laatste kwartaalbijeenkomst LNW

We staan uitgebreid stil bij het afwegingskader voor ondertoezichtstelling (OTS). Ook wordt uitdrukkelijk de wens voor en behoefte aan een vervolg van het leernetwerk uitgesproken.

Januari 2026 | KENNIS Symposium Verbinding na Scheiding

Tijdens dit landelijke symposium delen we ervaringen en adviezen om in een regionaal netwerk samen te leren en werken rondom scheiding.

5 maart 2026 | LIVE afsluitende jaarbijeenkomst te Delft

De regionale verbinding in visie en taal staat centraal. We vieren de successen die behaald zijn binnen de programmering van het leernetwerk. En nu... op naar een vervolg?

TIJDSPAD

**‘We zien
mensen grote
stappen maken.
Ze komen
compleet
anders aan
tafel.’**

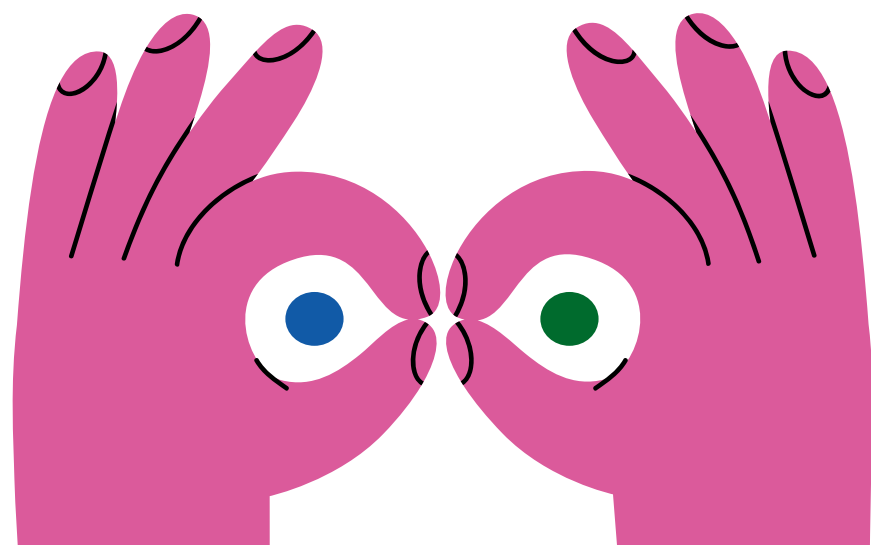

Zien of kijken

Zie jij ook wat ik zie?
Of zie jij verschil?
Kom jij dan in actie?
Of kijk jij door een andere bril?

Probeer elkaar te begrijpen
Niet alleen te zien
Zodat we naar elkaar kijken
En het erover kunnen hebben
misschien.

Maaïke,
ervaringsdeskundige
van ExpEx Midden-Holland

Den Haag

Regionale verbinding rond scheiden

Lees ook het
Miniverslag van
de Kennissessie
Leren, werken en
innoveren rondom
scheiding op
pagina 62.

Op 14 november 2023 kwamen professionals uit de regio samen voor een inspirerende en verbindende live bijeenkomst van het leernetwerk in De Smulhoeve, de gastvrije locatie van Ipse de Bruggen. Een middag in het teken van samen leren, werken en innoveren rondom scheiding.

Deelnemers gingen met elkaar in gesprek over het belang van regionale samenwerking en over taal die richting en houvast biedt. Begrippen als complexe scheiding, scheidingsproblematiek en veiligheid in de context van scheiding werden verkend: wanneer helpen ze, en wanneer vragen ze om scherpere duiding? In een speciale sessie stond de kracht van taal centraal, over hoe woorden samenwerking kunnen versterken of juist vertroebelen.

Daarnaast ontvingen alle aanwezigen de Praat erover-Kaarten: een praktische en laagdrempelige set om het gesprek over scheiding zorgvuldig en open te voeren.

Bijzonder was de parallel die werd getrokken tussen de transitie die gezinnen doormaken bij scheiding én de transitie in onze regionale manier van werken. Aan gesprekstafels verkenden deelnemers vragen als: Welke chaos hoort bij verandering? Wat is nodig om daar samen doorheen te bewegen? De uitwisseling leverde herkenning, nieuwe inzichten en concrete aanknopingspunten op.

LEREN EN DOEN VAN LOKAAL NAAR REGIONAAL – EN ANDERSOM

Gemeenten vormen de brug tussen lokale organisaties en regio-overstijgende instanties, vinden beleidsadviseurs Suel Bektaş en Nikki Laurijsse. Nikki: 'Een gedeelde visie werkt verbindend...'. Suel: '... zeker als je die samen verspreidt.'

Op welke manier zijn jullie betrokken bij het leernetwerk?

Suel: 'Als beleidsadviseur jeugd neem ik deel vanuit de Gemeente Den Haag. Omdat ik het dossier heb overgenomen van een collega, ben ik er pas een jaar bij.'

Nikki: Als beleidsmedewerker huiselijk geweld bij de Gemeente Leiden neem ik deel aan het leernetwerk vanuit mijn veiligheidsbril en met een regionale blik. De insteek verschilt van partners van preventie tot veiligheid.'

Het huidige leernetwerk is een vervolg op een van de RegioLabs van het uitvoeringsprogramma Scheiden zonder Schade van de rijksoverheid tussen 2018-2022. Waarom wilden de gemeenten onderzoek naar scheiding aanjagen?

Nikki: 'Na het RegioLab lag het onderzoek en de samenwerking even stil. Als centrumgemeente wilden we er graag iets mee, maar we waren zoekende hoe. Toen trok de Werkplaats SAMEN (zie pag. 18) mij aan de mouw. Dat paste perfect, want wij hadden het thema complexe scheiding nog niet belegd. Samen met de gemeenten Gouda en Den Haag vonden én vinden we het nuttig om het opgebouwde netwerk vanuit het RegioLab voort te zetten: Het opdrachtgeverschap ligt bij de regio's Haaglanden, Midden-Holland en Holland Rijnland.'

Wat hebben gemeenten aan deelname in het leernetwerk?

Suel: 'We wisselen ervaringen uit en leren daardoor veel van elkaar.'

Nikki: 'Ik leer lokale partijen uit andere gemeenten kennen, zoals Veilig Thuis (VT) Haaglanden of lokale teams uit een andere regio. Daarmee heb ik in anders niet te maken. Interessant om hun werkwijze te ontdekken, want de opdracht aan lokale teams verschilt per gemeente, net als het aanbod op het gebied van scheidingen. Daarnaast leer ik andere regionale partijen kennen. De overkoepelend werkende Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) spreek ik al door mijn dagelijkse werkzaamheden, maar nieuwe organisaties zijn voor mij de rechtbank, advocatuur en een tijdje was er ook een mediator betrokken. En Den Haag heeft natuurlijk het Kenniscentrum Kind en Scheiding.'

Suel: 'Dat is voor ons in Den Haag inderdaad een belangrijke partner rond scheiding. Het leernetwerk helpt om niet in je eigen bubbel te blijven. Je ziet meer het gehele plaatje.'

Is je kijk veranderd?

Nikki: 'We bestempelen complexe scheiding vaak als kindermishandeling. Maar gebruik je die term, dan doet dat iets bij professionals en met de relatie tussen ouders. Je problematiseert en het gezin belandt bij VT. Dat kan natuurlijk terecht zijn, maar het is goed om je ervan bewust te zijn dat woorden ook iets in gang

zetten. Automatisch kom je terecht in de dramadriehoek: met een slachtoffer, dader en redder (zie kader op pag. 25 voor uitleg). Eerder had ik daar niet zo bij stilgestaan, dus het was waardevol om het met alle, dus ook de preventieve, partners over de impact van taal te hebben.

Verder wil je natuurlijk graag dat er contact blijft tussen kinderen en ouders tijdens en na de scheiding. Van de ervaringsdeskundigen van Stichting ExPex in het leernetwerk leerde ik dat we misschien zo'n ideaalbeeld hebben, maar dat er een grens is aan de maakbaarheid ervan.'

Suel: 'Vanwege zulke ervaringskennis is het goed dat ervaringsdeskundigen aansluiten. Hoe completer het plaatje, hoe beter. Ik zou graag ook de rechtbank in het netwerk terugzien. Het helpt de samenwerking als je met elkaar dezelfde visie deelt en een gemeenschappelijke taal hebt. De visie van inzetten op gedeeld ouderschap als dat passend is bevordert ook duurzame samenwerking tussen verschillende regio's. Zo wordt het echt iets gezamenlijks.'

Spelen gemeenten een rol bij de preventie van scheiding?

Suel: 'Zeker. We bieden als gemeente interventies aan over preventie van scheidingsproblematiek of valkuilen bij ouderschap. Zo hebben we de interventie Ouders Inc. voor alle nieuwe ouders in Den Haag. Op deze website staat informatie en een cursus over diverse thema's waar ouders met jonge kinderen tegenaan kunnen lopen.

Daarnaast verstrekt de gemeente subsidies

aan organisaties die laagdrempelig Haagse kinderen, jongeren en gezinnen informatie en advies bieden, escalatie van opgroei-problemen helpen voorkomen en het opvoed- en opgroei-klimaat versterken. Problemen voorkomen is zeker een taak voor gemeenten.'

Nikki: 'Preventie komt steeds meer op de gemeentelijke agenda. Omdat we het gebruik van specialistische jeugdhulp willen terugdringen, maar met name omdat we willen normaliseren. Dus zetten we graag in op sterk ouderschap en op ondersteuning bij relatieproblemen door jeugd- en wijkteams.'

'MET DE ANDERE INSTEEL VAN DUURZAAM OUDERSCHAP ONTSTAAN TEVENS NIEUWE VRAGEN VOOR PARTNERS'

Hoort scheiding op het bordje van gemeenten?

Nikki: 'Het is logisch dat dit bij gemeenten is belegd in plaats van bij het Rijk, want zoiets kun je niet op rijksniveau vormgeven. Bovendien, als relatieproblemen escaleren en mensen komen in de knel, komen zij sowieso bij gemeenten terecht. Alleen is het op dat moment veel moeilijker om mensen te helpen dan wanneer je het al eerder aanpakt. Daarnaast hoop je dat de samenleving zelf ook kinderen en gezinnen ondersteunt die met scheiding te maken hebben.'

**'IK BEN ME ER
NU VAN BEWUST
DAT BEPAALDE
WOORDEN IETS
IN GANG KUNNEN
ZETTEN'**

NIKKI

‘WAT WE IN HET LEERNETWERK BESPREKEN NEEM IK MEE NAAR MIJN NETWERK EN ANDERSOM’

SUEL

Moet altijd worden ingezet op duurzaam ouderschap na scheiding?

Nikki: ‘Vanuit mijn werk zie ik enerzijds veiligheidsproblematiek ontstaan door scheiding en anderzijds gezinnen waarin sprake is van huiselijk geweld als oorzaak voor de scheiding. Bij duurzaam ouderschap is het uitgangspunt dat de ex-partners ouders willen zijn, ondanks de strijd die is ontstaan. Maar bij huiselijk geweld en specifiek intiem terreur is bekend dat de manipulatie niet ophoudt na de scheiding. Dan is het niet handig om twee ouders bij elkaar aan tafel te zetten.’

En dus?

Nikki: ‘Het is zoeken naar kennis en deskundigheid over wanneer het een complexe scheiding is, en wanneer huiselijk geweld. Voor VT en de RvdK is het lastig om niet naar veiligheid te vragen. Ja, dan benoem je het en dat zet iets in gang, maar deze instanties hebben wel de verantwoordelijkheid om te checken of kinderen en gezinnen veilig zijn. Daar ging laatst in het leernetwerk een interessant gesprek over. Het leernetwerk kan instrumenten ontwikkelen of uitzoeken welke helpen om dat goed uit te vragen.’

Suel: ‘Herkenbaar. Daarom zou het mooi zijn om casuïstiek met elkaar te bespreken. Want met de insteek “visie op duurzaam ouderschap”, loop je ook tegen zulke nieuwe problemen aan.’

Wat heeft de gemeente aan de opbrengsten van het leernetwerk?

Nikki: ‘De tools die het leernetwerk heeft ontwikkeld zijn nu meer gericht op de praktijkpartners. Zoals die over triage en taalgebruik. Deels is dat ook bruikbaar voor gemeenten.

Zo gebruiken wij de term vechtscheiding niet meer, maar noemen het complexe scheiding. Momenteel hebben wij als gemeente vooral een verbindende rol; we voeren niet zozeer acties uit, maar stimuleren uitwisseling.’

Suel: ‘Klopt. Zo kregen we laatst bij het leernetwerk een presentatie over het afwegingskader ondertoezichtstelling (OTS) bij complexe scheidingproblematiek. Met die kennis kunnen we in de toekomst hopelijk terughoudender zijn met OTS wanneer er alleen omgangsvragen zijn. Voor netwerkpartners is het belangrijk om te weten waarop ze moeten letten om toe te werken naar minder onnodige OTS-zaken en andere passende routes.’

Nikki: ‘De afwegingen bij OTS door de veiligheidspartners en jeugdbescherming hebben ook gevolgen voor preventie. Dus wat betekent een nieuw afwegingskader voor lokale teams? Wanneer een complexe casus niet meer door de jeugdbescherming wordt opgepakt omdat er geen OTS is, betekent dat niet dat er verder geen hulpverlening of ondersteuning nodig is. Een mogelijkheid is dan dat de casus bij de lokale teams blijft.

Zinvol dat we met elkaar en het leernetwerk bespreken hoe je OTS voorkomt en zonder inmenging van VT en de RvdK toch in de gaten houdt of een kind veilig kan opgroeien. Het afwegingskader was ontwikkeld in Haaglanden, maar nog niet besproken met onze lokale VT’s. Dat kan nu wel.’

Suel: ‘De leernetwerkbijeenkomsten zijn eens per kwartaal. Wat er is besproken, neem ik weer mee in netwerkoeverleggen met beleidsadviseurs uit andere gemeenten en vice versa. Zo houd je iedereen erbij.’

Wat is lastig in een leernetwerk?

Nikki: ‘Iedereen aangehaakt houden. Dat geldt juist voor de partners die je niet zoveel spreekt en die niet gewend zijn om dit te doen.’

Suel: ‘Voor een completer beeld is het zinvol als er weer vaker advocaten, mediators en ervaringsdeskundigen aansluiten.’

Nikki: ‘En soms zijn niet alle regio’s vertegenwoordigd. Dat maakt het ingewikkeld om te zorgen dat een visie of werkwijze bij iedereen landt én echt past bij de partners die niet aan tafel hebben gezeten.’

‘WETEN HOE HET VOOR EEN OUDER IS, HELPT OVERHEDEN NADENKEN OVER WAT WE ANDERS KUNNEN DOEN’

Wie moet zorgen dat iedereen betrokken blijft?

Nikki: ‘Iedereen in het netwerk heeft als taak om te zorgen dat deelnemers komen. Al snap ik ook dat praktijkorganisaties zeggen: “Ik moet ook nog aan mijn uitvoerende taken toe-komen.”’

Suel: ‘Het kost inderdaad blijvende inspanning om mensen erbij te houden.’

En als dat lukt?

Nikki: ‘Wie echt betrokken is, brengt ook kennis terug naar de eigen organisatie – daar haal je meerwaarde uit als organisatie. Zeker als het praktisch wordt gehouden. Zo had het Kennis-

centrum Kind en Scheiding gesprekskaarten gemaakt voor ouders en professionals. Op zulke momenten werkt het leernetwerk inspirerend.’

Welke dingen zou je als gemeente graag onderzocht hebben?

Suel: ‘Het zou waardevol zijn om met casuïstiek en intervisie nog meer de diepte in te gaan.’

Nikki: ‘Ouders horen in het leernetwerk, die kunnen helpen in de zoektocht. We hebben nu vooral jongeren. Hoe het echt is voor een ouder legt bloot waar het knelt. Niet dat we dat als overheid altijd kunnen oplossen, maar het helpt om na te denken over wat er zou gebeuren als we het anders zouden doen. Het is interessant als je echt van een ouder hoort hoe een interventie werkelijk werkt. Wat lastig is, want tussen ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid is verschil. Je wilt niet één verhaal, dus je hebt ouders nodig die algemene lessen uit hun eigen verhaal kunnen halen.’

Met welke vraagstukken zou je andere gemeenten aanraden om aan de slag te gaan?

Nikki: ‘Een visie op duurzaam samenwerken na scheiding werkt verbindend. Ik zou alle gemeenten adviseren om vervolgens vanuit een gedeelde visie te onderzoeken hoe dat werkt in de praktijk.’

Suel: ‘En verspreid die visie daarna. Zoals wij vanuit het leernetwerk bijvoorbeeld doen met het congres Scheiding en Gezinnen op 5 maart 2026.’

Hoe zie jij de toekomst voor regionale samenwerking?

Suel: ‘Zorg voor continuering als partijen zijn aangehaakt. Ik zou wensen dat de professionals

steeds beter weten hoe ze inwoners beter kunnen helpen vanuit een gedeelde visie op ouderschap na scheiding. Die ontwikkeling is gaande en ik hoop dat die doorzet. En dat inwoners niet van loket naar loket worden verwezen en problemen verergeren waar kinderen weer last van hebben, maar weten waar ze terecht kunnen.’

Nikki: ‘Ik zou willen dat we partners die niet regio-overstijgend werken, toch helpen om te leren van wat er elders lokaal gebeurt en wordt ontwikkeld. Door uitwisseling van kennis en ervaring hoeft niet ieder het wiel uit te vinden en blijven we leren.’

Nikki Laurijsse is beleidsadviseur Huiselijk geweld en kindermishandeling bij de Gemeente Leiden.

Van dramadriehoek naar uitdager-actiedynamiek

De dramadriehoek beschrijft de dynamiek waarbij de verantwoordelijkheid bij conflicten wordt afgeschoven op de ander. In die vicieuze cirkel is er een dader/aanvaller, slachtoffer en redder. De dramadriehoek is een psychologisch communicatiemodel ontwikkeld door psychiater Stephen Karpman en helpt verduidelijken hoe ieder mens, maar ook organisaties, zo in de greep blijven van een conflict.

De kunst is om naar de uitdager-actiedynamiek of balansdriehoek te gaan waarin de dader wordt gezien als de persoon die uitdaagt tot anders omgaan met spanningen, het slachtoffer zich eerder gedraagt als iemand die zelf grip kan krijgen op problemen en de redder een meer coachende of ondersteunende rol neemt. Daarmee blijft ieder in het spel verantwoordelijk voor een gezonde(re) situatie.

Suel Bektaş is beleidsadviseur Jeugd bij de Gemeente Den Haag. Nikki en Suel nemen beiden deel aan het leernetwerk vanuit hun gemeente.

**‘Het
luisterend
oor was heel
fijn.’**

KLEIN-MAAR-FIJNPROJECT 2: TRIAGE ALS SLEUTEL TOT PASSENDE ONDERSTEUNING

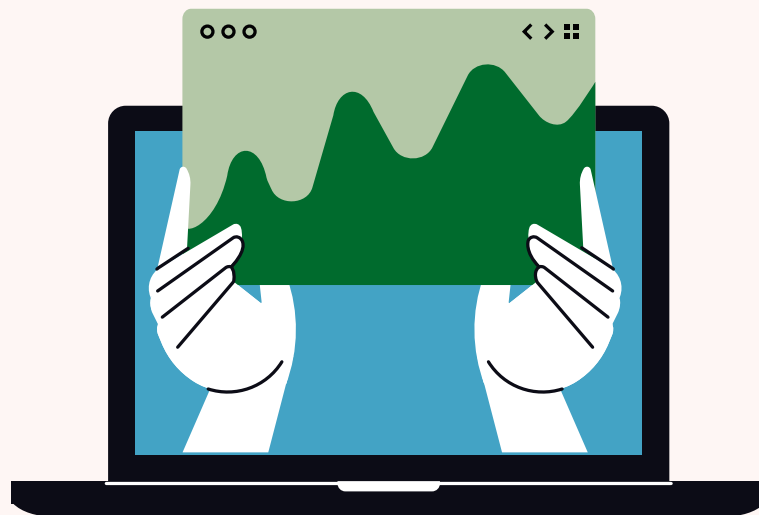
Hoe schat je in welk gezin extra steun nodig heeft bij (complexe) scheidingsproblematiek? Kinderen en ouders komen via verschillende instanties in beeld. Het leernetwerk zocht uit hoe één instrument risicofactoren en problemen snel in kaart brengt om (zware) zorg te voorkomen.

Het vraagstuk

Gemeenten staan voor de uitdaging om gezinnen die te maken hebben met (complexe) scheidingsproblematiek tijdig en passend te ondersteunen. In de praktijk komen deze gezinnen via allerlei wegen in beeld: het lokale team, Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming, het onderwijs, een scheidingsloket of de jeugdgezondheidszorg.

Snel inschatten van ondersteuning

Er is echter geen algemeen gebruikt instrument om snel en gestructureerd in te schatten welke gezinnen extra steun nodig hebben. Triage kan hier het verschil maken: door risicofactoren en onderliggende problemen vroeg te signaleren, kan escalatie en stapeling van zorg worden voorkomen.

Over het onderzoek: de TS

Een bestaand triage-instrument is de Triagelijst Scheidingssoort (TS). De (TS) is ontwikkeld om professionals te ondersteunen bij het begeleiden van ouders tijdens en na een scheiding. Het instrument biedt inzicht in emoties, gedachten en gedragingen van beide ouders. Triage met de TS stond centraal in een van de klein-maar-fijnprojecten van het Leernetwerk Kind & Complexe Ouderrelaties.

‘Het triage-instrument TS helpt ouders om inzicht te krijgen in hoe de ander naar bepaalde situaties kijkt, en stimuleert reflectie en communicatie.’

— Professional uit het preventieve veld

Hoe het instrument werkt

Ouders vullen apart dynamische vragen in. Daarbij vullen beide ouders dezelfde vraag in én beantwoorden hoe zij denken dat de andere ouder hem beantwoordt. Zo ontstaat inzicht in wat beide ouders denken over bijvoorbeeld elkaars behoeften en of dat overeenkomt met de werkelijkheid van de andere ouder. Een gesprek daarover stimuleert reflectie en bewustwording, en draagt bij aan constructievere communicatie tussen ouders. De TS onderzoekt risicofactoren die kunnen leiden tot intense en chronische conflicten, zoals schadelijke stress en contactverlies. Dit gebeurt via feitvragen, interactievragen en risicovragen, verdeeld over tien rubrieken (o.a. algemene situatie, werk en inkomen, ouderschapsregelingen, culturele verschillen, traumatische gebeurtenissen). De antwoorden worden samen met de professional besproken, waarna de mate van conflict wordt bepaald: harmoniescheiding, conflictscheiding of blokkadescheiding.

Kansen van triage

Binnen het Leernetwerk Kind & Complexe Ouderrelaties zijn eerste ervaringen met de TS in kaart gebracht. Professionals uit het preventieve veld merken dat de TS een gestructureerde manier biedt om relevante onderwerpen te bespreken. Bij ouders die in staat zijn tot zelfreflectie, zien zij een verbeterde samenwerking en een constructievere visie op gezamenlijk ouderschap. Ook in de specialistische jeugdhulp en bij de Raad voor de Kinderbescherming wordt verwacht dat de TS efficiëntere gesprekken en nieuwe inzichten oplevert, bijvoorbeeld door blinde vlekken te verhelderen en het wederzijds begrip te vergroten.

‘Door de TS samen te bespreken, ontstaat ruimte voor nieuwe inzichten en een constructievere samenwerking tussen ouders.’

— Professional Raad voor de Kinderbescherming

Advies uit het onderzoek

Het project bracht ook paar aandachtspunten aan het licht. Zo vraagt het gebruik van de TS om training en deskundigheidsbevordering. Inbedding in bestaande werkprocessen is daarbij belangrijk om overbelasting van ouders en professionals te voorkomen. Tijd en ruimte voor verdieping zijn essentieel, vooral bij complexere casuïstiek. Toegankelijkheid van taal verdient aandacht, zeker bij ouders die minder goed Nederlands spreken. Per casus moet worden afgewogen welk instrument het meest passend is; de TS richt zich op interactie en conflict, niet primair op veiligheid.

Meer weten?

Adviezen en aandachtspunten over de triagelijst Scheidingssoort lees je in de factsheet.

Klein-maar-fijnprojecten

In het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties draait het om samen leren, werken en vernieuwen. Niet alleen op papier, maar vooral in de praktijk. De afgelopen jaren zijn verschillende ‘klein-maar-fijnprojecten’ uitgevoerd, waaronder het TNO-onderzoek naar taal bij scheidingsproblematiek en triage als sleutel tot passende ondersteuning bij scheiding.

Lees ook het klein-maar-fijnproject over de kracht van gedeelde taal op pagina 33.

Duurzaam Samenwerken na Scheiding? Handelen vanuit vertrouwen en verbinding

Scheiding als transitie: Focus op kinderen en ouderschap (in plaats van ex-partnerrelatie)

Toekomstgericht: Vanuit waarden en drijfveren. Gedeelde visie op ouderschap.

Versterken van de uitdager-actiedynamiek: Van dramadriehoek naar balansdriehoek. Eigen verantwoordelijkheid en eigen regie ouders.

Nieuws, weetjes & feitjes

Handige tips, nieuws en informatie over interventies, afwegingen en ondersteuning bij scheidingen. In minder dan één minuut per bericht ben je weer helemaal bij.

Met kaarten gemakkelijker in gesprek

De kaartenset 'Praat erover' bevat zestig afbeeldingen van thema's in het leven van gescheiden gezinnen. Zo komen professionals gemakkelijker in gesprek over relaties en scheiding met kinderen en ouders. Ook voor gesprekken met anders- of minder-taligen en mensen met een licht verstandelijke beperking zijn de kaarten ondersteunend.

Afbeeldingen roepen soms positievere associaties op dan woorden, blijkt uit onderzoek door het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties en het Kenniscentrum Kind en Scheiding.

Beeldenbieb

De kaarten uit de beeldenbieb kunnen worden gebruikt om naar de ervaringen, gevoelens of ideeën van een ouder of kind te vragen, kunnen in combinatie met elkaar tot inzicht en verhelderen van vraagstukken leiden of gebruikt worden ter ondersteuning van uitleg.

De online versie van de kaartenset is gratis te downloaden of tegen productieprijs te koop.

Nieuws over ScheidingsATLAS

De ScheidingsATLAS was al gratis online beschikbaar voor ouders, maar de module kan nu ook in het Engels worden gevolgd.

De ScheidingsATLAS bestaat in drie varianten: als erken- de groepstraining van twee sessies, in de vorm van een boek én gratis online module om zelf te volgen in nu zo- wel het Nederlands als het Engels. Bij de groepstraining ScheidingsATLAS leren ouders over verlies en rouw, ouderschap na scheiding en opvoeding, communica- tie en conflictmanagement en veerkracht voelen. Het is een erkende training volgens de databank effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), die ouders ook zonder hun ex-partner kunnen volgen.

Ook kindtrainingen

De ScheidingsATLAS valt onder de Zo kan het ook!- trainingen: Kompas voor gescheiden ouders, waaronder ook de kindtrainingen Stoere Schildpadden en Dappere Dino's vallen. Deze helpen bij ouders en kinderen voor- komen dat er problemen na scheiding ontstaan of ver- ergeren.

Meer weten?

- Ontdek de Engelse variant van de ScheidingsATLAS, genaamd DivorceATLAS: <https://tinyurl.com/divorceatlas>
- Meer over de ScheidingsATLAS vind je op www.tno.nl/atlas
- Lees het boek ScheidingsATLAS, wegwijzer voor ouders van M. Klein Velderman, F. Pannebakker en W. van Vliet (2020). Uitgeverij Nieuwezijds, € 22,99.
- Bekijk de groepsinterventie Dappere Dino's voor kinderen van 6 tot 8 jaar op www.dapperedino.nl of <https://tinyurl.com/tnodino>
- Lees over Stoere Schildpadden voor kinderen van 4 tot 6 jaar op <https://tinyurl.com/stoereschildpadden>

AFWEGEN VAN ONDERTOEZICHT- STELLING (OTS)

Om ondertoezichtstellingen (OTS) gericht in te zetten, ont- wikkelen een aantal partners binnen het regionale leernet- werk een afwegingskader bij complexe scheidingen. Het gaat om Gemeente Den Haag, Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de drie Gecertificeerde Instellingen.

Een OTS is namelijk ingrijpend voor kinderen en ouders, en alleen legitiem bij ernstige veilig- heidsproblematiek. Bovendien is de effectiviteit van de maatregel bij scheidingsproblematiek onduidelijk. Het kader helpt professionals om te kiezen voor een route met het meeste per- spectief en niet op te schalen uit onmacht.

Het afwegingskader bij OTS maakt onderscheid tussen:

- Scheiding als transitieprobleem: ex-partners kunnen nog niet duurzaam samenwerken als ouders;
- Veiligheidsproblematiek: (ex-)partners en gezinnen waarbij huiselijk geweld, dwang en controle of acute onveiligheid speelt.

Een complexe scheiding op zichzelf is dus géén grond voor OTS.

Kindtrainingen effectief en goed onderbouwd

Voor de derde keer is de kindtraining Dappere Dino's als erkend in de databank effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI).

De groepstraining is bedoeld voor kinderen uit groep 3 en 4 die met scheiding te maken hebben. In 12 bijeenkomsten leren zij spelenderwijs omgaan met gevoelens en veranderingen. De kindtraining Stoere

Verschuiven van de focus

De kern van het kader is de vraag: Is de verwachting dat een gedwongen maatregel de situatie verbetert of vergroot de maatregel de strijd en de schade? Het verschuift de focus van symptoombestrijding (ruzie, communicatie, omgang) naar patronen, verantwoordelijkheid en leerbaarheid van ouders.

Meerdere problemen

Een OTS kan pas worden overwogen wanneer meerdere problemen gelijktijdig spelen: ern- stige bedreiging van de ontwikkeling van het kind, concrete actuele onveiligheid, de vrij- willige opties zijn uitgeput en de geschatte kans op effect is gering. De Raad voor de Kinder- bescherming, de Jeugdbeschermingstafel en de Gecertificeerde Instelling toetsen dit en geven hun afweging mee aan de kinderrechter.

Schildpadden is door de databank aangewezen als Goed onderbouwd voor kleuters van 4 tot en met 6 jaar.

Aanrader

Door de Europese Commissie worden beide kindtrainingen aangewezen als best practices voor de volksgezondheid. Ook Gezonde School, het programma voor het onderwijs vanuit de GGD's voor het werken aan een gezonde leef- stijl, erkent de preventieve activiteiten.

OVER INTIEME TERREUR EN FEMICIDE

Ontdek hoe intieme terreur werkt, een vorm van huiselijk geweld, waarbij een meestal mannelijke pleger controle en macht nastreeft door een (ex-)partner te manipuleren, intimideren en isoleren. Een boek gebaseerd op praktijkervaring met handvatten om patronen van onzichtbare terreur die kan uitmonden in femicide te doorbreken. **Met liefde heeft het niets te maken**, Hendriks, A., en Vledder, I. (2025). Uitgeverij Cargo, € 22,99.

WEGWIJZER VOOR OUDERS

Hoe zorg je ervoor dat je de moeilijke periode van scheiding zo prettig mogelijk kunt laten verlopen, voor de kinderen en jezelf? Een praktisch handboek voor ouders met gesprekstechnieken voor overleg met de ex-partner, informatie over opvoeden na scheiding, inzichten over verlies en rouw bij scheiding en een overzicht voor ondersteuningsmogelijkheden voor ouders en kinderen. **Scheidings-ATLAS. Wegwijzer voor ouders**. Klein Velderman, M., Pannebakker, F., en Van Vliet, W. (2020). Uitgeverij Nieuwezijds, € 22,99.

Mariska Klein Velderman,
Fieke Pannebakker & Wendy van Vliet

scheidings
ATLAS
wegwijzer
voor
ouders

VOORLEESBOEK VOOR KINDEREN

Over scheiden, het gevoel als kind dat het de ene of andere ouder verdriet doet, de verhuizing van een van de ouders, een nieuwe partner en gezinsuitbreiding. In zes verhalen over Julia maakt dit boek scheiding bespreekbaar. **Julia heeft twee huizen. Verhalen voor kinderen van gescheiden ouders**, Wisse Smit, N. (2023). Uitgeverij SWP, € 18,50.

3 X
LEES-
TIPS

Leernetwerk kind en Complexe Ouderrelaties 2022 start van het leernetwerk

Motto: 'Vanuit een gezamenlijke visie en taal samen leren, werken en innoveren rondom scheiding'

Bijeenkomsten:
1x per kwartaal

Aantal deelnemers
per bijeenkomst: 16

Opbrengsten: 2x klein-maar-fijnprojecten
over: triage | taal

Het netwerk leverde
14 factsheets op

3 regio's: Den Haag (10 gemeenten)
Holland Rijnland (13 gemeenten)
Midden-Holland (5 gemeenten)

Gouda

Kennissessie Leren, werken en innoveren rondom scheiding

Beleidsmakers, professionals en partners uit het sociaal domein kwamen op 3 september 2024 samen om kennis te delen en de regionale samenwerking rond scheidingsproblematiek te verdiepen. Tijdens de interactieve kennissessie Leren, werken en innoveren rondom scheiding stond centraal hoe we samen écht verschil kunnen maken voor kinderen en gezinnen na scheiding. De bijeenkomst begon met een introductie van Werkplaats SAMEN, het regionale kennis- en innovatienetwerk dat ouders, jeugdigen, praktijk, onderzoek, onderwijs en beleid verbindt. Het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties is een van de leernetwerken onder de paraplu van SAMEN. Onder de thema's integraal werken, kwetsbare gezinnen en normaliseren vallen leernetwerken die onderzoeken hoe je met elkaar leert en implementeert.

Visie over scheiding

Vervolgens kreeg het Leernetwerk Kind & Complexe Ouderrelaties het podium om te ambitie te delen van werken vanuit een gemeenschappelijke visie, taal en werkwijze bij scheiding. Daarbij werd het belang onderstreept van een gedeeld denkkader, een helder begrippenkader en verdere professionalisering. Een inspirerend praktijkvoorbeeld kwam uit de pilot Duurzaam Ouderschap na Scheiding. Hierin wordt scheiding benaderd als een transitie,

met focus op ouderschap in plaats van het ex-partnerschap. De eerste ervaringen laten zien dat werken vanuit verbinding en vertrouwen helpt om juridische strijd te verminderen en ouders weer regie te laten nemen. De Gemeente Gouda deelde hoe dit denkkader lokaal wordt geïmplementeerd, inclusief training van professionals.

Ontschuldigende taal

Een belangrijk onderdeel was de sessie over taal, verzorgd door onderzoekers van TNO. Onderzoek laat zien dat neutraal en ontschuldigend taalgebruik vertrouwen vergroot en weerstand vermindert. Afbeeldingen zijn daarbij ondersteunend, zoals de Praat erover!-kaarten uit de Beeldenbieb van het Kenniscentrum Kind en Scheiding.

De belangrijkste opbrengst van de dag was de breed gevoelde steun voor één gedeelde visie en taal rond scheiding. Tegelijkertijd vraagt dit om blijvende scholing, herhaling en regionale verspreiding. De vervolgvraag ligt nu open: hoe zorgen we dat deze kennis structureel landt in alle gemeenten?

**‘Het voelde
prettig om
echt gezien te
worden.’**

Deelnemers van het leernetwerk

Het Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties heeft verschillende deelnemers, met elk een eigen invalshoek. Maak kennis met een selectie uit de diverse groep mensen, die één wens delen: kinderen en ouders ondersteunen met een blik op een positieve toekomst.

Kenniscentrum
Kind en
Scheiding

Wat is het?

Kenniscentrum Kind en Scheiding (KKS)

Wie?

- Wendy van Vliet: accountmanager KKS; trekker Leernetwerk
- Sascha van der Burg: maatschappelijk deskundige KKS; medetrekker leernetwerk
- Anouk Klomp: maatschappelijk deskundige KKS; ervaren in advocatuur

Rol bij scheidingen?

Het Kenniscentrum Kind en Scheiding (KKS) is een preventieve organisatie in de regio Haaglanden voor alle ouders, kinderen, hun netwerk en professionals in een scheidingssituatie. Het KKS biedt ondersteuning en geeft informatie en advies door middel van trainingen, deskundigheidsbevordering, spreekuren en bureaudiensten. Onze missie? Dat kinderen van gescheiden ouders gewoon kind mogen zijn en zo min mogelijk last ervaren van de scheiding van hun ouders.

Ontwikkelingen?

- Duurzaam ouderschap
We werken intensief vanuit de methode Duurzaam Ouderschap na Scheiding (DOOnS).
- Denkkader
Samen met ouders en betrokken professionals hanteren wij één gedeelde visie, die als rode draad door al onze werkzaamheden loopt. Dit denkkader is verweven in onder meer de spreekuren, bureaudiensten, intakes, evaluatie-gesprekken met ouders en in onze deskundigheidsbevordering.
- Gezinsvertegenwoordigers
Al onze collega's zijn opgeleid tot Gezinsver-

tegenwoordiger. Deze professionele hulpverlener ondersteunt scheidende ouders al in een vroeg stadium om escalatie te voorkomen en het belang van het kind centraal te stellen. De begeleider helpt bij het maken van afspraken, het opstellen van een ouderschapsplan en het bevorderen van duurzaam samenwerken na de scheiding.

De gezinsvertegenwoordiger maakt daarbij onderscheid tussen twee lijnen: de ouderschapslijn (groen) en de partnerlijn (roze). De ouderschapsrelatie vraagt om opbouw, terwijl het partnerschap juist moet worden afgebouwd. Wanneer deze lijnen door elkaar gaan lopen, ontstaat er verwarring en onrust. Wij richten ons daarom op wat wél goed gaat, werken vanuit vertrouwen en zoeken steeds de verbinding.

Een centrale vraag daarbij is: wat is het gewenste toekomstbeeld? We maken hierbij gebruik van de metafoer van een nieuw huis bouwen. Om te weten hoe je moet bouwen, moet je eerst een beeld hebben van hoe het nieuwe huis eruit mag zien. Zonder dat toekomstbeeld loop je het risico iets te bouwen dat op het oude huis lijkt, terwijl dat juist niet meer werkte. Dit principe is goed te vertalen naar een scheidingssituatie.

Samen met ouders verkennen we hun wensen voor de toekomst van hun kind. Wat hopen zij dat hun kind heeft meegenomen als hij of zij 25 jaar is? Welke waarden vinden ouders belangrijk? Kunnen verschillen in waarden naast elkaar bestaan?

Ook voor professionals onderling kan deze manier van werken uitdagend zijn. Juist dan is de vraag hoe wij als professionals kunnen voorleven wat wij van ouders vragen: samenwerken, vertrouwen, en het kind centraal stellen.

Website?

www.kenniscentrumkindenscheiding.nl

Wat is het?

Bij TNO afdeling Child Health is het doel: jeugdigen helpen gezond, veilig en met gelijke kansen op te groeien passend bij zijn of haar context. We onderzoeken hoe we hen kunnen ondersteunen bij het omgaan met stressvolle situaties, ingrijpende gebeurtenissen en belangrijke levensovergangen. Want ieder kind is anders – en verdient kansen en waar nodig ondersteuning die passen bij zijn of haar context.

Onze kennis richt zich op het versterken van weerbaarheid en positief ouderschap, en op effectieve manieren om problemen vroegtijdig te signaleren. Denk aan praktische tools om risico's op het gebied van veiligheid, mentale gezondheid en veerkracht tijdig te herkennen. En aan bewezen interventies die kinderen, ouders en gezinnen écht verder helpen.

Wie?

- Mariska Klein Velderman: onderzoeker (PhD), trekker TNO-kennisprogramma Weerbare jeugd en ouderschap, trekker leernetwerk
- Lieke de Jong: onderzoeker TNO, deelnemer leernetwerk (2025)
- Meinou Theunissen: onderzoeker (PhD), medetrekker TNO-kennisprogramma Weerbare jeugd en ouderschap, onderzoeker in het leernetwerk van het Klein-maar-fijnproject triage
- Claudia Vrijhof: onderzoeker (PhD) weerbare jeugd en ouderschap, coördinator Werkplaats SAMEN, onderzoeker in het leernetwerk van het Klein-maar-fijnproject taal bij scheiding

Rol bij scheidingen?

Kinderen en complexe ouderrelaties zoals in gezinnen tijdens en na scheiding of samengestelde

gezinnen vormen een van de thema's die de afgelopen decennia in vele TNO-onderzoeksprojecten nadrukkelijk centraal stonden. Onderzoekers van TNO stonden daarnaast aan de wieg van en participeren in verschillende nationale en internationale netwerken rondom deze thematiek.

Voorbeelden:

- De erkende evidence-based trainingen 'Zo kan het ook!' zijn een kompas voor gescheiden ouders en hun kinderen. Ze zijn ontwikkeld in samenwerking met partners en gebaseerd op ontwerpgericht onderzoek. Kwalificatie van nieuwe groepstrainers wordt verzorgd in samenwerking tussen TNO en Kenniscentrum Kind en Scheiding. De trainingen dragen bij aan het voorkomen van psychosociale problemen en het versterken van mentale gezondheid.
- Onder 'Zo kan het ook!' vallen de preventieve groepstrainingen Stoere Schildpadden en Dappere Dino's voor jonge kinderen (4 t/m 8 jaar) van wie de ouders gescheiden zijn. In een groep met handpop schildpad Sam of dino Rex wordt spelenderwijs effectief hun mentale gezondheid versterkt en leren zij omgaan met hun

- gevoelens en zorgen tijdens en na de scheiding.
- Verder is er de ScheidingsATLAS: laagdrempelige wegwijzer voor ouders ter ondersteuning van ouderschap na scheiding, beschikbaar online, in boekvorm of als groepsvorm.

Ontwikkelingen?

TNO monitorde tussen 2022 en 2025 binnen het programma "Een goed begin" de grootschalige pilot naar Duurzaam Ouderschap na Scheiding (DONs). Het onderzoek was gericht op de werkzaamheid van DONs: Van een veelbelovend denk-kader naar onderbouwd methodisch werken. Het betrof een samenwerking met Kenniscentrum Kind en Scheiding en Delft Support. Gevolgd werden 100 ouderduo's die begeleid werden door gezinsvertegenwoordigers van deze organisaties. De resultaten lieten bemoedigende resultaten zien: de gezinsvertegenwoordigers zagen een verbeterde communicatie en dynamiek tussen ouders, vertrouwen van ouders, ouder-kindcontact, en duurzame afspraken.

Website

<https://healthacademy.tno.nl>

Sociaal Kernteam Westland

Wat is het?

Elk jaar ondersteunen wij honderden kinderen, gezinnen en volwassenen. Met kennis, samenwerking en empathie helpen we mensen de regie over hun leven terug te nemen. Of het nu gaat om eigen kracht versterken, sociale vraagstukken oplossen of een vangnet zijn.

Ontwikkelingen?

- Afwegingskader ondertoezichtstelling (OTS) bij complexe scheidingen
- In Haaglanden werkt het merendeel van onze locatie volgens de methode Duurzaam Samenwerken na Scheiding (DSnS): de training is gevolgd door zowel raadsonderzoekers, gedragsdeskundigen, juristen als zittingsvertegenwoordigers. Wij maken gebruik van een intervisiegroep om de methode verder door te ontwikkelen.
- Landelijk volgen ook steeds meer RcdK-medewerkers de training.
- Op diverse locaties die al langer met DSnS werken, winnen we informatie in om het getrainde levend te houden en het geleerde in de praktijk te blijven toepassen.

Website

www.kinderbescherming.nl/

Wie?

- De aandachtfunctionarissen van het SKT rondom complexe ouderrelaties. Dit zijn zorgregisseurs.
- Een procesbegeleider van het SKT betrokken bij het onderwerp complexe ouderrelaties.
- Vier keer per jaar is er een intern afstemmings-overleg om elkaar bij te praten over de laatste ontwikkelingen en trends.

Rol bij scheidingen?

- Wij voeren vaak de eerste gesprekken met ouders m.b.t. scheidingsproblematiek. We brengen de zorgen en krachten in kaart en richten ons vooral op het welzijn van de kinderen. Soms lukt het ons om zelf hulp te bieden en ouders te ondersteunen bij het maken van duidelijke (veiligheids)afspraken. We bespreken met ouders het aanbod van het Kenniscentrum Kind en Scheiding en kunnen doorverwijzen.
- We werken nauw samen met het Kenniscentrum Kind en Scheiding om de positie van kinderen in een complexe scheidingssituatie te verbeteren. Met elkaar bekijken we telkens of we de samenwerking moeten bijsturen om de ondersteuning voor het gezin te optimaliseren.
 - Eén keer per maand is er een inloopspreekuur van het Kenniscentrum Kind en Scheiding op het SKT.

Ontwikkelingen?

- Het SKT biedt de training DSnS aan de zorgregisseurs aan.
- Het Kenniscentrum Kind en Scheiding en het SKT werken samen rondom de inzet van gezinsvertegenwoordigers.

Website

<https://www.sktwestland.nl/>

Raad voor de Kinderbescherming

Wat is het?

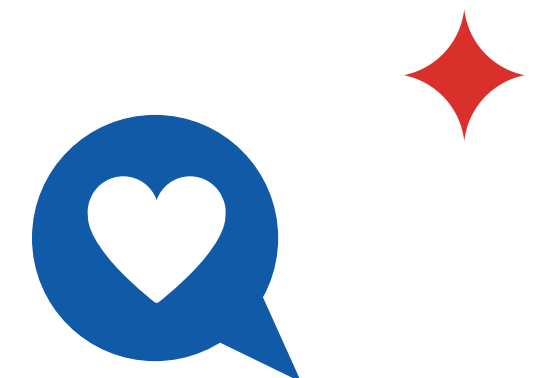
Raad voor de kinderbescherming (RvdK)

Wie?

- Mandy Fierstra: landelijk beleid Raad voor de kinderbescherming,
- Quirina Abspoel: raadsonderzoeker RvdK,
- Adrienne Zirkzee: beleidsadviseur RvdK.

Rol bij scheidingen?

Triage en advies ter zitting bij scheidingszaken, onderzoek en zittingsvertegenwoordiging bij gezag- en omgangszaken, deelname aan het leernetwerk, deelname aan de werkgroep complexe ouderrelaties om te komen tot afwegingskader ondertoezichtstelling (OTS) bij complexe scheidingen, afstemmen met de rechtbank over gezag- en omgangszaken over de successen, knelpunten en ontwikkelingen.

Jeugdbescherming West

Wat is het?

Jeugdbeschermingsorganisatie die uitvoering geeft aan maatregelen van kindbescherming in de regio's Zuid-Holland Noord, Zuid-Holland Midden, Zuid-Holland Zuid, Haaglanden en Zeeland. We werken samen met ouders en kinderen/jongeren en hun systeem en samen met onze netwerkpartners aan de missie dat kinderen veilig op kunnen groeien.

Wie?

- Ana Lucia Perez: gedragswetenschapper en expert ouderrelaties
- Cora Bakker: manager identiteit en expertise ontwikkeling
- Een jeugdbeschermer

Rol bij scheidingen?

- De rechter een ondertoezichtstelling (OTS) uitspreken wanneer in een gezin een complexe scheiding speelt en het voor de jeugdige of ouders onveilig is, en andere hulpverlening en/of begeleiding onvoldoende beweging geeft om de veiligheid te vergroten. Een jeugdbeschermer begeleidt het gezin dan om (waar mogelijk samen met het gezin) te doen wat nodig is om de stabiele veiligheid te herstellen.

- Jeugdbescherming West is vanaf het begin af betrokken geweest bij het RegioLab Scheiden zonder Schade met de pilot contactverlies. Dit heeft geleid tot de visie 'Duurzaam Samenwerken na Scheiding (DSnS)' en bij het leernetwerk.
- Daarnaast delen we kennis en expertise tussen partners in het netwerk en werken we graag mee aan initiatieven om de gezamenlijke zorg voor ouders en jeugdigen binnen het netwerk steeds verder te ontwikkelen.

Ontwikkelingen?

- Binnen de proeftuin Haaglanden wordt een nieuwe integrale werkwijze beproefd waarbij er met het gezin en de diverse expertises een team gevormd wordt.
- Daarnaast zijn we afgelopen jaar betrokken geweest bij het ontwikkelen van een afwegingskader ten behoeve van een terughoudende inzet van kindbeschermingsmaatregelen bij complexe scheiding. Jeugdbescherming is slechts een antwoord als er grote onveiligheid speelt, niet indien het onvoldoende lukt om beweging te creëren.
- Het ontwikkelen van een gezamenlijke taal en zienswijze is voor de gezinnen en het hele netwerk essentieel om met elkaar voor de gezinnen de juiste dingen te doen. Het leernetwerk is hier een essentieel onderdeel in geweest!
- Het creëren van een gezamenlijke visie en een gezamenlijke taal vinden, kost tijd. De mindset van DSnS is hier echt een mooi uitvloeisel van. Dit behoeft ook onderhoud. Het is waardevol om elkaar te blijven ontmoeten over dit onderwerp en het gezamenlijk verder te ontwikkelen. Daarnaast is de transfer van wat er in het leernetwerk wordt ontwikkeld naar de diverse organisaties een aandachtspunt.

Website

www.jeugdbeschermingwest.nl

VT Haaglanden

Wat is het?

Veilig Thuis (VT) doet dan onderzoek of er sprake is van onveiligheid in gezinnen en geeft advies over welke hulp er eventueel nodig is om het gezin verder op weg te helpen. VT voert deze hulp nooit zelf uit. We doen onderzoek en geven veel adviezen.

Wie?

- Martine Bink: gedragswetenschapper
- Janny Metz: gedragswetenschapper

Rol bij scheidingen?

Er komen bij VT meldingen binnen van ouders in scheiding - alleen als er signalen zijn over de onveiligheid van de kinderen of gezinsleden. We krijgen bijvoorbeeld meldingen van ouders die veel ruzie maken in aanwezigheid van de kinderen. Bij onderzoek doen ligt onze taak vooral bij het onderscheid maken tussen een veiligheidsprobleem of een transitieprobleem.

Ontwikkelingen?

- VT heeft in de periode waarin het LNW bij elkaar kwam een aanpak ontwikkeld om door middel van interviews met de ouders en kinderen een inschatting te maken van de dynamiek die in de relatie heeft gespeeld of nog steeds speelt. We gebruiken daarvoor de MASIC en de NICHD. We kunnen na afloop van ons onderzoek beschrijven en uitleggen aan ouders wat er speelt.
- Als VT Haaglanden hebben we geleerd over de scheidingstransitie, die álle ouders in scheiding doorlopen. Een fijn model om aan ouders te kunnen uitleggen.

Website

www.veiligthuis Haaglanden.nl/

Gemeente Leiden

Wat is het?

De gemeente Leiden is centrumgemeente in de aanpak huiselijk geweld voor Holland Rijnland. Daarnaast werkt Holland Rijnland ook veel samen op het gebied van jeugd.

Wie?

- Nikki Laurijsse: beleidsmedewerker bij de Gemeente Leiden
- Andere collega's, zoals Marianne van Vliet en Kim Gerhardt

Rol bij scheidingen?

Organisatie van hulp en ondersteuning in het sociaal domein (vanuit de Jeugdwet en de Wmo).

Website

www.gemeente.leiden.nl

Gemeente Den Haag

Wat is het?

Gemeente Den Haag

Wie?

- Suel Bektaş: beleidsmedewerker van de Gemeente Den Haag en haar voorganger

Rol bij scheidingen?

De Gemeente Den Haag maakt op verschillende manieren ondersteuning en hulp voor ouders en kinderen mogelijk die met scheiding te maken krijgen.

- Via het Kenniscentrum Kind en Scheiding (KKS) is er regulier aanbod en zijn er aanvullende gesprekken in de gebieden van Kracht en RandonJou, waar gezinnen terecht kunnen met vragen over scheidingssituaties.
- We bieden Ouders Inc. aan, met een cursus voor ouders met jonge kinderen.
- Villa Pinedo is het platform voor kinderen van gescheiden ouders, met ervaringsdeskundige buddy's en trainingen voor ouders.
- We zijn betrokken bij de pilot 'Een goed begin', dat gericht is op duurzaam samenwerken na scheiding, en de inzet van gezinsvertegenwoordigers om escalatie bij scheiding of jeugdhulp zoveel mogelijk vóór te zijn.
- De Gemeente Den Haag maakt met de Subsidie-regeling Jeugdpreventie preventieve activiteiten mogelijk die jeugdigen en gezinnen in kwetsbare situaties versterken
- Daarnaast draagt de gemeente op allerlei manieren bij aan een veilige, stimulerende en kansrijke opvoedomgeving.

Website

www.denhaag.nl

Andere deelnemers aan het leernetwerk die langere of kortere tijd aanhaakten:

ExpEx
Gemeente Gouda
Cardea
Veilig Thuis Hollands Midden
Jeugdformaat
Rechtbank Den Haag
Zelfstandig familierecht advocaat
Zelfstandig mediator

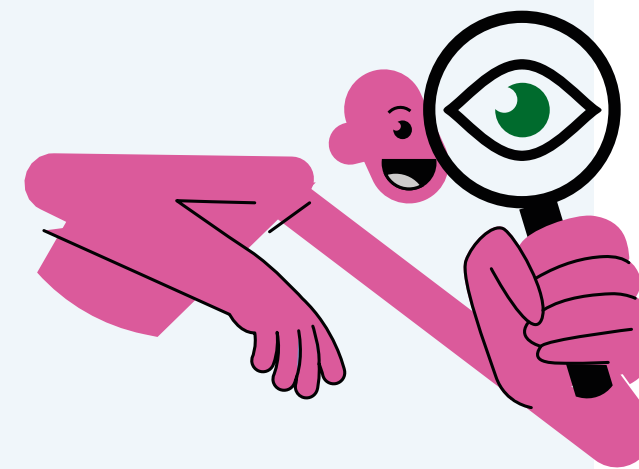
Zelfstandige in volwassen GGZ
Xtra
Haagse Hogeschool
Hogeschool Leiden
Jeugdteams Leidse Regio
GGD Hollands Midden
Landelijk steunpunt Extremisme

Ambities van het leernetwerk:

- Vervolg geven aan opbrengsten van het RegioLab
- Ketenbreed
- Gemeenschappelijke visie en taal
- Professionals toerusten om goed om te kunnen gaan met verschillende fasen en processen van scheiding
- Met ouders werken vanuit vertrouwen en verbinding
- Normaliseren van scheiding als transitie

Bekijk de factsheet

Gemeenten

Den Haag
Leiden
Gouda
Alphen aan de Rijn
Bodegraven-Reeuwijk
Delft
Hillegom
Kaag en Braassem
Katwijk
Krimpenervwaard
Leiderdorp
Leidschendam-Voorburg
Lisse
Midden-Delfland
Nieuwkoop
Noordwijk
Oegstgeest
Pijnacker-Nootdorp
Rijswijk
Teylingen
Voorschoten
Wassenaar
Westland
Zoetermeer
Zoeterwoude
Waddinxveen
Zuidplas

Belangrijke concepten

- Visie
- Taal
- Scheidings-/transitieproblematiek
- Veiligheidsproblematiek
- Uitdager-actiedynamiek (drama- en balansdriehoek)
- Verbinding en vertrouwen

Verschillende perspectieven vertegenwoordigd in het leernetwerk

- professionals werkzaam in de zorg voor jeugd (voorveld tot specialistische jeugdhulp)
- professionals werkzaam in het recht (waaronder de Raad voor de Kinderbescherming)
- beleidsmedewerkers
- ouders en jongeren die een scheiding (van hun ouders) hebben doorgemaakt
- onderzoekers
- ontwikkelaars / opleiders

‘Ik heb zoveel professionals leren kennen die met ouders in scheiding werken. De herkenning helpt!’

WAAR KOMEN DIE QUOTES TOCH VANDAAN?

In dit magazine staan verschillende quotes. Lees meer over de context waarin deze zijn geuit.

Een deelnemer van het Leernetwerk werkt bij Veilig Thuis Haaglanden en stelde vast: 'Als ik aan het leernetwerk denk, ben ik dankbaar dat ik heb kunnen deelnemen. Ik heb zoveel professionals leren kennen die met deze ouders werken. De herkenning helpt!'

Een van de deelnemers van het Leernetwerk, het Sociaal Kernteam Westland, deelde hun mooie motto over samen leren over scheiden: 'Zonder loslaten blijf je zitten waar je eigenlijk niet wilt zijn.'

Een gezinsvertegenwoordiger over het werken volgens de nieuwe werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding binnen de pilot van Een goed begin (TNO, 2025). Deze zei letterlijk: 'We hebben mensen grote stappen zien maken. Mensen komen echt compleet anders aan tafel dan de eerste keer dat je ze gesproken hebben.'

Gezinsvertegenwoordigers boden ouders begeleiding volgens de werkwijze Duurzaam Ouderschap na Scheiding binnen de pilot van Een goed begin (TNO, 2025). Ouders zeiden hier letterlijk over: 'Het contact was prettig net als het gevoel gezien te worden.' En 'Het luisterend oor van de coaches (de gezinsvertegenwoordigers, red.) was heel fijn.'

'De verbinding met partijen met wie ik regelmatig spreek – zowel in mijn eigen regio als in andere regio's – is heel waardevol.' Die ervaring met het Leernetwerk Kind & Complexe Ouderrelaties deelde een betrokken beleidsmedewerker van de Gemeente Den Haag.

Bedankt aan alle deelnemers en betrokkenen en jij als lezer bedankt voor je interesse in ons Leernetwerk Kind en Complexe Ouderrelaties!

© Leernetwerk Kind en
Complexe Ouderrelaties,
2026

